



BEN DUMITRESCU • ȘTEFAN IUREȘ

PE
TRU
-CUN
-OZ
-CE
-OM

EVOCARE DRAMATICĂ

Vlase	un om, 37 de ani	
Cortez	un inginer, 48 de ani	
Dina	fiica lui vitregă, 17 ani	
Florescu	un student, 20 de ani	
Onciuc	un miner care trebuia să fie la pensie	
Gherasim	un paznic, 51 de ani	
Sofronea	o gură-dulce, 55 de ani	
Candrea	} mineri	
Kessler		
Dumitru Țicșa		
Ion Țicșa		
Gheață		
Glafira	nevasta lui Dumitru	
Cristina	nevasta lui Ion	
Bodîncă	un miner necăjit	
Pavlidă	nevasta lui	
Muşama	30 de ani	} niște oameni fără căpătii
Chipăilă	46 de ani	
Cititu	orice vîrstă	
Premarele	un șobolan	
Roșu	o umbră	
Băiatul lui	un copil de 7—8 ani	
Ofițerul S.S.		
Jandarmul		
Soldatul		
Mineri, deținuți, femei, soldați S.S.		

În spectacol, pauzele — după momentele „Cum se sparge cheful” şi „Bilet pentru Poiana Narciselor”. Epilogul — în continuarea momentului anterior.

P R O L O G

Cu puţină vreme înainte de 23 August 1944. O aşezare minieră, izolată, în munţi. Un fel de piaţetă : pe treapta cea mai de sus a unei case mai arătoase, un ofiţer S. S. Mai jos cu o treaptă, şeful postului de jandarmi, poreclit „Premarele”. Lingă perete, Cortez şi Dina. În partea opusă a scenei, ciţiva soldaţi S. S. şi un jandarm ţin sub ameninţarea armelor un grup de 15—20 de oameni. Sînt mineri, femeile lor şi deţinuţi folosiţi la mină, unii îmbrăcaţi în haine vîrgate, alţii în îmbrăcăminte de căpătat.

PREMARELE : Se face cum aţi spus, don locotinent. Jandarm !

JANDARMUL : Ordonăţi !

PREMARELE : Trage tu frumos o linie cu creta.

JANDARMUL : ?

PREMARELE : Nu pricepi, ai ? Încercuieşte-i cu o linie pe ăştia.

JANDARMUL : Adică să...

PREMARELE : Să nu se mai ostenească domnii aliaţi germani să-i țină la ordine. Care cum trece creta, pac ! Îl şi achită.

(Jandarmul se execută. Proteste în mulţime, vaietele femeilor.)

PREMARELE : Gura ! Nu vorbește acu' don locotinent...

OFİȚERUL S. S. (*mormăie încet ceva neinteligibil*).

PREMARELE : Zice că ăla care a făcut explozia de azi-noapte să se predea singur. Altfel... (*rumoarea înce-tează cu desăvîrșire*) ... treizeci la sută din mineri și deținuți o să fie împușcați.

OFİȚERUL S. S. (*ridică tonul, enervat*).

FREMARELE : Am greșit. Douăscinci la sută... a spus don' locotinent. Restul, cite cincizeci de vine de bou de cap de om. (*Oamenii vociferează cu furie*.) Gura ! N-aveți decît să predați sabotorul și vă liberează. (*Ofițerul S. S. îi amintește ceva*.) Vă dă patru minute să vă hotărîți.

CORTEZ (*ofițerului*) : Permiteți-ne, vă rog, să plecăm. Fiicei mele îi este rău.

OFİȚERUL S. S. (*fără să-și ia ochii de pe ceasul-brătară*) : Keine Bewegung mehr ! (*Cu un zîmbet glacial*.) Tomnul Kortess ? Roc Fräulein Tina nu plecat. Aici interezant, forte interezant.

CORTEZ : Nu e un spectacol pentru o fată. Ceea ce se petrece sub ochii ei este inuman. Cum să împușcați fără judecată ?

OFİȚERUL S. S. (*amuzat*) : Cum ? Cu pistolet. Forte practice.

(*Privire la ceas ; ridică o mîină. S.S.-iștii recalează cu un pas și întind automatele ; țipete de femei*.)

CORTEZ : Dacă nu vă impresionează aspectul umanitar, gîndiți-vă la mîină, domnule locotenent. Ne cereți să producem pentru front. Acum e nevoie de fiecare om. Au rămas mineri puțini. Avem nevoie de deținuți la muncă necalificată. Gîndiți-vă că...

OFİȚERUL S. S. : Nu mai este timp pentru cîntit. (*Face semn Premarelui, îi spune ceva*.)

PREMARELE : Don locotinent vă mai dă un minut, să fie cinci în cap. (*Pauză*.)

OFİȚERUL S. S. : Fertig !

(*Soldații S.S. înșiră bărbații și scot afară pe fiecare al patrulea*.)

PREMARELE (*de la el*) : Gata, s-a zis ! Spune care ai pus explozia la mîină, sau...

VLASE (*iese din grupul deținuților. E îmbrăcat în zeghe*) : Eu ! (*Rumoare*.)

PREMARELE (*uimire timpă*) : Tu, mă ?

Vai de mă-ta care te-a făcut ! Nu-ți ajunge că ești deținut aici, ai ? (*Urlă*.) Răspunde odată cînd te-ntreb !

Tu ?

VLASE : Am spus o dată.

PREMARELE : Unde ai dinamitat ? Cît exploziv ai băgat ? Zi ! Cu cine ai lucrat ?

VLASE : ...

OFİȚERUL S. S. (*ii ridică bărbia cu cravașa*) : Du... Kommunist ?

VLASE : ...

PREMARELE : Vorbește... anafura și cuminecătura... cînd te-ntreabă. Ești comunist ?

VLASE : Am spus. Eu am pus dinamita. Asta vă ajunge. Dați drumul celorlalți.

PREMARELE : Dai tu despoziție lu' don locotinent ? ! (*Rage*.) Mă !

VLASE : Nu mai puneți întrebări fără rost. Nu răspund. Ați înțeles ? Sint... mut. Mut din naștere.

OFİȚERUL S. S. : He, he, he ! Mut ? Das heisst stumm, nein ? ! He, he, he. (*Ridică lent pistolul și împușcă un deținut*.)

CORTEZ (*revoltat*) : Vinovatul s-a pre-dat ! Ați spus că ceilalți vor fi liberi. De ce ați tras ?

OFİȚERUL S. S. (*exact*) : Spus fi liber, tar nu spus treci linia cretă.

CORTEZ : Sabotorul a fost descoperit. Domnule ofițer, înseamnă că omul acesta a murit degeaba.

OFİȚERUL (*amuzat*) : Te ce tegeapa ? Tat un mic ecsemplu !

(*Dina cade moale. Mișcarea și strigătele mulțimii cresc. Cortez ingenunchează lîngă fată*.)

CORTEZ : Poftim. Iată ce faceți dumneavoastră ! Pe fata asta am adus-o aici s-o feresc de nenorocirile războiului... Vinovatul n-a pățit încă nimic, iar bieții oameni...

OFİȚERUL S. S. : Finofatul ? O, cu tunnealului stăm mult de vorpă. Ați făcut — el mut, he, he, he ! Schön ! Kolossal place la mine forpît cu un mut. Kolossal ! (*Il lovește, în treacăt, pe Vlase cu mînușile peste față și iese, urmat de escortă și de arestat*.)

CORTEZ : Dina, Dina, ce e cu tine ? Vino-ți în fire, Dina, Dina !

CUTIA DE CONSERVE

Citeva zile după 23 August. Interiorul unei magazii. Fundalul e ocupat de o aglomerare de obiecte — lăzi, paturi de campanie etc. — care au aparținut garnizoanei germane. Pe un pat, Mușama joacă cărți cu Cititu. Chipăilă își examinează ghetetele distruse.

MUȘAMA: Ești tămâie, Cititule, ai trăit de pomană.

CITITU: Am gândit, băiatule, am gândit. Sint cel mai mare enciclopedist de la Diderot încoace. Ai auzit de el?

MUȘAMA: Nu!

CITITU: Nici el de tine.

MUȘAMA: Și ce ți-a adus treaba asta, gânditul?

CITITU: Carte mizerabilă — șeptar.

MUȘAMA: Așa ai să te îmbogățești la paștele cailor.

CITITU: Nici nu țin. Mi-e silă de bogăție.

MUȘAMA: Mie, nu! Dar dacă scriai vreo carte groasă, te-mbogățeai, mă!

CITITU: N-am scris nimic. Vrei să știi de ce? Nu merită ticăloșii ăștia de oameni care se ucid în războaie o asemenea cinste. Nu le dau nimic. Să se usuce de ciudă. Așa!

MUȘAMA: Popă. Iar te-am ras... Să mai vedem și alți fraieri. Chipăilă, vino la unu' mic!

CHIPĂILĂ (n-a fost atent): Ce e, ce vrei?

MUȘAMA (îl ia de subsuori și-l trage): Vino să te jumulesc. (Se așază.)

CHIPĂILĂ: Mă doare capul. M-am obișnuit cu împușcăturile și, de cîteva zile, de cînd nu se mai aud, mă doare capul.

MUȘAMA (lui Chipăilă): Mă, nu dormi! O singură mină moartă ajunge! Fă cărțile. (Chipăilă amestecă, absent.) Dar pe ce jucăm? Ce vă iau?

CITITU: Mie nu-mi poți lua nimic. Am o avere imensă — aici. (Degetul la timplă.)

MUȘAMA: Ține-ți-o! Ceva mai bun n-ai? (Inspirație.) Jucăm pe-o piine.

CHIPĂILĂ (trezit): Ai văzut-o pe unde va?

CITITU: Nu mai joc.

MUȘAMA: De ce?

CITITU: Mi-e teamă c-am să cîștig.

MUȘAMA: Nu zău!

CITITU: O să cîștig o piine imagină, care o să-mi chinuie și mai mult stomacul.

MUȘAMA: Lasă-te... Joacă. (Cei trei joacă.)

CHIPĂILĂ: Chintă.

MUȘAMA: A mea e la as.

CITITU: Al naibii ești, Mușama!

(Joacă în tăcere.)

CHIPĂILĂ: Ai scăpat cu viață d-aci-lea și nu te lași de-ale tale. Jucăm pe daiboj, și tot ești hoț! Cu ce-ai deschis? Cu doi opți?

MUȘAMA: Gura! (Intră Gherasim.)

Na, a venit și mielul Domnului! Te-asezi la un pocheraș, Gherasime?

CITITU: Salve, transcendentalule! Ce-i nou prin rai, că nu ne-a sosit comunicatul de azi?

GERASIM (mîhnit): Feriți-vă să-l miniați prea tare pe Cel de Sus.

MUȘAMA: Crezi că-l (arată în sus) deranjează? (Agită cărțile.)

GERASIM: Cum vorbești! În mila lui fără margini, Domnul v-a scăpat viața...

CHIPĂILĂ: Aiurea, Domnul! Dacă nu veneau muncitorii, dacă nu ne spun-neau ei să fugim în pădure, nemții ne făceau chisăliță. Și dacă nu se cărau, ne lăsam oasele la muncă în mina asta. Ah, cum m-am spetit la vagoneti, mamă, mamă! (Pauză.) Dar și-așa mi se pare c-o să crăpăm de foame.

GERASIM: S-a lăsat o ceață pe ochi și pe suflețe... Vi s-a înnegrit cuge-tul, fraților! Vă ticăloșiți pe zi ce trece. Ce-ați făcut?

MUȘAMA (nevinovat): Ei, cum ce?

GERASIM: V-ați furișat în casă la domnul inginer. Pe mine, cum dormeam în bucătărie, m-ați legat în somn. Uite sforile. (Le arată.)

MUȘAMA (îi le smulge): Dă-le încoa! O să mai avem nevoie...

GERASIM: Vă dați la prădăciuni. Mi-ați furat și biblia. Nu vi-i teamă de păcat? Domnul le vede pe toate...

MUȘAMA: Prin ochii tăi, că altfel...

CITITU: S-ar zice că Dumnezeu e prezbîit: zărește mărunțișurile de la mari distanțe și nu vede măcelul de sub ochii lui.

GERASIM: Nu huli, frate, pe Atot-puternicul, pentru singele vărsat de oameni. Nu el a vrut asta.

CITITU : Nu ştiu. E cam taciturn, nu-şi exprimă opiniile în public.

CHIPAILĂ : Mai lăsaţi, bre, omul în pace.

MUŞAMA : Oare nu ne-am putea po-
căi ?

GHERASIM (cu îndoielă) : Dacă ar în-
colţi în sufletul vostru căinţa.

MUŞAMA : Da... Să nu ne laşi... Lumi-
nează-ne ! Întinde-ne mîna...

CITITU, CHIPAILĂ : Toţi sîntem gre-
şiţi în faţa cerului...

GHERASIM : Să vă pocăiţi, căci prea
rea e lumea şi prea mari îs păcatele
oamenilor în această vreme. (*Rugă-
tor.*) Daţi-mi biblia !

CHIPAILĂ : Care ?

GHERASIM (*strigă*) : Biblia pe care
mi-aţi furat-o !

MUŞAMA : Eu am avut una... Ce biblie
bună ! Dar am vîndut-o ! Ce să-i faci,
nevoia !

CITITU : Am cumpărat-o eu. (*O arată.*)

GHERASIM : Hoţule ! Biblia mea ! Dă-
mi-o !

CITITU : Comerţul e comerţ ! Am cum-
părat-o, o vînd. Dacă m-aş duce la
Premare... că el cumpără orice, spe-
culantul...

GHERASIM (*strigă*) : Nu ! Asta nu !
Spune... ce vrei ? Cît ?

CITITU : Cîstit, dom'le : o piine.

GHERASIM : De unde... parcă nu ştii...

CITITU : Du-te şi caută ! Hai ! Domnul
să te călăuzească ! (*Gherasim iese.*)

MUŞAMA : N-o dăm prea ieftin ?

CHIPAILĂ : Nu mai vorbiţi de piine.
Mi-e foame.

MUŞAMA (*brutal*) : Crezi că numai
ţie ?

(*Intră Premarele, cu o mină în eşarfă;
în urma lui, Cortez.*)

PREMARELE : Ce i-aţi făcut paznicu-
lui ? Şi ce-i aici, derbedeilor ? Co-
cină ?

CHIPAILĂ : Ce vrea asta ?

CITITU : Domnule, presimţeam c-ai să
vii. Azi-noapte am visat un rinocer.

PREMARELE (*nu sesizează*) : Ei, şi ce-i
cu asta ? (*Se ciocneşte de Chipailă, îl
loveşte.*) Cioara dracului ! (*Montat.*)
Ia să-mi spălaţi putina numaidecît !
Pungaşilor ! Vagabonzilor ! Marş de-
aici !

CITITU : Asa te porţi cu nişte orfani
de război ?

PREMARELE : Tacă-ţi gura, derbedeu-
le ! Aseară aţi dat buzna în casa
domnului inginer. Ce-aţi căutat
acolo ?

CHIPAILĂ : Ceva de mîncare am cău-
tat. Nu mai putem de foame !

PREMARELE (*ritos*) : N-aveţi voie să
furaţi, tîlharilor !

CORTEZ : De ce faci atîta caz, dom-
nule ? Ți i-am reclamat eu ? Te rog
să mă crezi, îmi pare rău că n-au
găsit nimic în bucătărie. Nu-i vorbă,
dacă aveam, nu ajungeau aici. Le-aş
fi oferit singur. Hm...

CITITU : Iată, în sfîrşit, o voce uma-
nă. (*Se înclină adînc, grav.*) Mulţu-
mesc.

PREMARELE (*descumpănit*) : Şi... în a-
fară de asta, are păduchi, domnule
inginer. Trăieşte ca vitele. E foame-
te... Cu mizeria asta, ce mai — tifos !
(*Doctoral.*) Omul dacă nu se spală...
moare.

CITITU : Şi dacă se spală, tot moare.
(*Cortez ride. Vlase intră neobservat.
Duce un rucsac.*)

PREMARELE (*urlă*) : Cum îndrăzneşti,
mă, să faci ris de mine ? Afară ! A-
fară imediat ! Căraţi-vă toţi de unde
aţi venit !

CHIPAILĂ : N-am venit noi. Ne-au a-
dus. Ne-au luat noaptea de pe stradă
şi-am ajuns aici, la muncă. Ce, nu
ştii ?

CORTEZ : Oamenii au dreptate. Toţi
deţinuţii care au fost folosiţi aici la
mină sînt nişte victime. N-avem
dreptul să ne purtăm cu ei așa. Bine
c-au scăpat cu viaţă, n-a lipsit mult
să... Mi se pare că toţi ceilalţi au
fugit, nu ? Au rămas trei. Unde să
se ducă ? Lasă-i aici !

VLASE : Asta nu se poate. (*Toţi se
întorc, îl examinează. A încărunit ;
pe faţa lui se văd urmele încercări-
lor prin care a trecut.*)

CORTEZ : Dumneata ?

VLASE : Nu se poate să rămînă aici.
Nimeni n-are voie să locuiască în in-
cinta minei.

(*Pauză, tăcere deplină.*)

CORTEZ : Mina e distrusă.

VLASE : Trebuie repusă în funcţiune.
CORTEZ : Totuşi, va mai dura. Pînă
una — alta...

VLASE : Imediat. E nevoie de mangan
în războiul antifascist. O vom pune
în funcţiune. Cu orice preţ.

CORTEZ : Proprietarul lipseşte. Fără
ştirea lui ?

VLASE : Împotriva lui ! Weinbach are cetățenie germană, după cum știi. Bunurile supușilor țărilor inamice au fost preluate de stat. De aceea am și fost trimis. Iată imputernicirea. (Îi prezintă documentul.)

CORTEZ (citește atent și înapoiază) : Mulțumesc.

PREMARELE : Și, adicătelea, îi dați afară ?... Hm ! Ca pe ciini ? E doar victime de război. (Spre Cortez.) Nu ?

VLASE (parcă nu l-ar cunoaște) : Cine ești dumneata ?

PREMARELE : Sint Premarele... adică așa îmi spun oamenii. C-aici nu e primărie. Așezarea asta n-are nici nume, dracu' s-o ia ! La mină, așa-i zice, că...

VLASE : Mai scurt !

PREMARELE (intimidat) : Io... am rămas aici cu prăvălia că m-a betejit o schijă. M-au demobilizat din jandarmerie. Acu'... vind, cumpăr...

VLASE : Atunci, vezi-ți de sănătate și de comert... N-auzi ? N-ai nici un drept să stai aici.

MUȘAMA (celorlalți) : Cine-i înfiptu' ăsta ? (Lui Vlase.) Vrei să ne măтури, porumbelule ?

PREMARELE : Ai hîrtie... Ai să răspunzi că-i năpăstuiești pe amăriți ăștia. E victime...

CORTEZ (dezgustat, Premarelui) : Dumneata, domnule, ești un oportunist, dacă știi ce-i aia. Adineauri, erai gata să-i dai afară. De cînd a venit dumnealui, nu mai poți de dragul lor. Mi-e și silă.

PREMARELE (prost) : Păi, nu ziceai matala...

CORTEZ : Domnul Vlase — am reținut bine ? — ne-a explicat destul de clar. E o dispoziție categorică.

MUȘAMA (lui Cortez) : Și, va să zică, ne lași sub cerul gol ?

CHIPĂILĂ (necăjit) : Unde să ne ducem ?

VLASE : Mina nu-i azil. Trebuie să găsim ceva... Să vedem... Duceți-vă la mama Sfetca... mi-am luat la dînsa o odăiță. Așezați-vă acolo deocamdată.

(Premarele iese.)

CORTEZ : Și dumneata unde ai să dormi ?

VLASE : Găsesc eu un colțisor. Nu-s pretentios.

MUȘAMA : Joacă, țigane, ce, te-ai spe-riat de ăsta ?

CHIPĂILĂ (provocator) : Ei, da, acum o să joc. Dă cărțile ! (Se prefacă absorbiți de joc.)

CORTEZ : Îmi dau seama că producția de război este interesată în reluarea extracției de mangan...

VLASE : Nu este interesată : țipă după mangan, domnule inginer.

CORTEZ : Și nemții voiau să refacă mina. Au adus chiar un compresor, niște geniști... dar n-au reușit. Au fost hărțuiți de partizani, bombardamente... Pînă la urmă, au lăsat totul baltă.

VLASE : Noi trebuie să reușim.

CORTEZ : Mi-ar părea bine, vă dați seama.

VLASE : Îmi dau seama.

CORTEZ (pe gînduri) : Deci... dumneata ești comunist.

VLASE (încet) : Asta... o să se vadă din ce am să izbutesc : dacă mina pornește, sint, într-adevăr.

CORTEZ : Nu știu cum o să te descurci. Muncitorii lipsesc. Unii s-au dus la partizani, cei mai mulți s-au refugiat. Și, în general, greutatea... Ca să dau un singur exemplu : puținele unelte care au rămas la suprafață se găsesc în magazia de dincolo. (Indică fundul scenei.) Blocată. E singura intrare.

VLASE : O să ne descurcăm. Spun „ne descurcăm“, gîndindu-mă și la sprijinul pe care ai să ni-l dai. Muncitorii se vor întoarce, n-avea grijă ! Au plecat, ca să nu mai lucreze ia mină, să scape de nemți, dar se vor întoarce !

CORTEZ : În momentul în care se vor găsi brațe de muncă, voi sta bucuros la dispoziția minei. (Pauză.) Acum o să mă retrag. Acasă mă așteaptă o mică gospodină. N-aș vrea să se îngrijoreze. Vremurile sint încă tulburi. (Salută și iese.)

VLASE (a venit să privească peste umărul lui Mușama ; urmărește) : Asta a fost ultimaacialmă. (Strînge cărțile.) Ajunge. Trebuie să vorbim serios.

CITITU (cască) : La curtea lui Henric al III-lea, serios vorbea numai nebunul.

MUȘAMA : Vrei să joci ? Stai jos !

VLASE : Multă vreme de acu' înainte n-o să mai aveți răgaz pentru foite. Gata, frățioare, la treabă ! Începem deblocarea minei.

MUȘAMA : Începe-o, n-ai decît. Începe-o, sfîrșește-o...

CHIPĂILĂ : Ce vrea ăsta ?

VLASE : Vreau să vă cunoașteți interesul. Acum, interesul vostru, ca și al meu, interesul poporului, este unul singur : să-i batem pe-ai lui Hitler. Pricepeți ?

MUȘAMA : Dă-i dracului ! Are cine să-i bată !

VLASE : Da, are cine. Dar soldații au nevoie de arme. Pentru arme trebuie mangan. Manganul înseamnă obuze, înseamnă blindaje de tancuri. Dacă voi...

MUȘAMA : Cititule !

CITITU : Ce ?

MUȘAMA : Ești tu filozof ?

CITITU : Sint !

MUȘAMA (*lent*) : Ia filozofează ceva. CITITU : Vine ! (*Reflectează.*) Colegul meu de liceu Menenius Agrippa (*ridică un deget*) — senator — îmi zicea odată la Capșa : fiecare grupă socială este un organ. Societatea întreagă seamănă cu un corp. Cită profunzime ! Noi, mă gândesc eu, reprezentăm măruntaiele. Da, da.

CHIPĂILA (*absent*) : Nu mai vorbi de măruntaie. I-auzi-le cum ghiorăie de foame !

VLASE (*sec*) : Ajutați-ne la refacerea minei. Ceva mai bun nu aveți de făcut.

MUȘAMA : Ne mai plictisești mult ? VLASE : Mina, oricum, o refacem. Să știu că o să săpăm cu unghiile, și tot... Dar ar fi bine ca și voi...

MUȘAMA : Nu mai merge așa. (*Scoate un cuțit ; celorlalți.*) Trebuie să încerc șișul pe careva.

CITITU : Nonviolența, proclamă Mahatma Gandhi ! Roagă-l frumos să plece.

MUȘAMA (*furios*) : Să-l rog ? Eu ? Cu șișu-n mână ?!

(*Grupul se apropie amenințător ; Vlas scoate ceva din rucsac.*)

MUȘAMA : Număr pînă la trei. Dacă pînă la trei...

VLASE : ... nu ieșiți, o dau de pămînt. Unu ! (*Grupul încremenește.*) Grenadele astea nemțești sînt foarte bine făcute. Doi ! (*Toți se precipită spre ușă.*) Mai repede ! Trei ! (*A rămas singur. Ridică de jos cuțitul scăpat de Mușama și, tacticos, deschide cu el cutia pe care o ținuse în mînă.*) Conservele astea nemțești sînt foarte bine făcute. (*Mănîncă, apoi introduce cutia de conserve în sac. Își suflecă mînele și, cu eforturi mari, începe să îndepărteze lăzile din fundul scenei.*)

CITITU (*viră prudent capul pe ușă. Vede o bucată de piine și se repede asupra ei*) : Ai... (*sugrumat*) ai piine, omule ?

VLASE : Am. Am și carne. (*Scoate cutia de conserve.*) Ia „grenada“, servește-te !

CITITU (*înfulecă lacom. Ride*) : Ne-ai dus. Ești cineva. (*Privește rucsacul.*) Azi te-ai săturat. Dar mîine, ce-ai să faci ? Sau... mai ai ?

VLASE : Ihîm !

CITITU : Mai ai ? Ești un om interesant.

VLASE : Ihîm. Dacă mă ajuți (*indică magazia blocată*), capeți zilnic de mîncare.

CITITU (*stîns*) : Minune...

VLASE : Să-i chemi și pe ceilalți. Cu patru-cinci oameni, pentru început, se poate lucra.

CITITU : Noi trei și tu... singur... Păi, mina...

VLASE : N-avea grijă : o să vină și alții. O să se întoarcă muncitorii. Dar să cîștigăm timp.

CITITU (*cu teamă*) : Și-o să ai mîncare pentru noi... toți ? Sîntem trei.

VLASE : Ți-e teamă pentru porția ta ? Ai s-o capeți. Ți-am spus. Cheamă-i. (*Cititu iese.*) „Cittule, ești tu filozof ?” „Sint”. „Ia filozofează ceva !” „Ai piine, omule ?”

(*Ride tăcut, amar. Intră Chipăilă, Mușama, apoi Cititu.*)

MUȘAMA : De ce n-ai spus de la început ?

VLASE : Nu m-ați lăsat.

CHIPĂILĂ : O să mîncăm în fiecare zi ?

VLASE : În zilele în care munciți, da.

MUȘAMA : Acontează-ne, să te credem. (*Vlas îi dă o cutie de conserve. Mușama deschide cutia și mănîncă grăbit.*)

CHIPĂILĂ (*lui Mușama, rugător*) : Dă-mi și mie.

MUȘAMA : Să mă satur eu întii. (*Îi îndepărtează brutal.*)

CITITU : În concluzie : trebuie să ne cîștigăm existența cu sudoarea frunții. De ce m-am ferit o viață întreagă...

MUȘAMA : Uite ce e, șefule. Dă-ne și haleala de mîine.

VLASE : Mîine. După muncă.

CITITU : Nu ți-e milă de stomacul nostru ?

VLASE : Ba da, dar mai mult de mîntea voastră. De ce nu înțelegeți ?

Munca la refacerea minei e singurul vostru mijloc de răzbunare asupra fasciștilor.

CHIPĂILĂ: Bogdaproste că am scăpat de ei! Ce să mai...

MUȘAMA: Altceva decît muncă nu știi să spui?

VLASE: Ba știu. Știu să spun: baionetă. Cu baioneta la spate v-au adus aici și ați lucrat sub nemți. E așa sau nu? Știu să spun: lagăr. În lagărul morții trebuiau să vă ducă, după ce v-ar fi stors vraga în mina asta. E așa sau nu?

CHIPĂILĂ: Așa e.

MUȘAMA: Vorbe!

VLASE: Vorbe? Deportarea și uciderea deținuților — lotul care a lucrat înaintea voastră — sînt vorbe? Teroarea, batjocura sub care vă țineau sînt... vorbe? Și voi! Dacă nu fugeați în pădure, ce vă aștepta? (Își desface brusc cămașa.) Urmele astea-s... vorbe? (Puțin jenat.) Fie-căruia i-ar fi venit rîndul... Destule discuții! Cine vrea să trăiască o-menește, să vină!

CHIPĂILĂ: Unde?

VLASE: La lucru.

(Se duce la ușa blocată a magaziei. Ceilalți îl urmează. Încep degajarea. Intră Gherasim.)

GHÉRASIM: N-am putut găsi nici o fărîmă de pîine. Doar un boț de mămăligă uscată. Asta e. Cînd ți-e foame...

CITITU: Mămăligă? Ne-am regalat cu delicatese. (Intră Cortez, ascultă.)

GHÉRASIM: Dați-mi biblia!

MUȘAMA: Nu pe gratis, cuvioșia ta. Mai caută.

VLASE: Vrei să ne ajuți? O să refacem mina!

GHÉRASIM (întunecat): Din vara lui '41 n-am mai coborît în galerie. Mina slujește la război.

VLASE: E alt război acum.

GHÉRASIM: Tot moarte, tot vărsare de sînge. Paznic am fost, paznic rămîn. Dacă vrîți. (Iese și se ciocnește în ușă cu cei doi frați Țicșa.)

ION ȚICȘA (privindu-l pe Chipăilă):

Io-te fata vrednică
Ce frumos deretică...

CHIPĂILĂ (uimit): Ce vrea asta?

DUMITRU ȚICȘA: Am auzit că a venit, cică, cineva de la oraș. Uite că nici n-a venit bine și-a și început! Halal! Hai să ne cunoaștem.

VLASE: Fiecare clipă e aur, frățioare. Apucați-vă și voi de treabă. O să ne recomandăm mai tirziu.

ION ȚICȘA (punînd mina la lucru): Asta nu ia vreme. Sîntem frații Țicșa, Ion și Dumitru.

VLASE (ridicînd o lădă): Nu vă știam după nume, dar vă cunosc. Mi se zice Vlas. (Cei doi îl ajută.)

CORTEZ (înainte): Văd că se lucrează. Uimitor! Cuvîntul dumitale are forță. Și pe mine m-ai urnit. Cum am ajuns acasă, am început să studiez planul minei. Uite-l.

VLASE: Foarte bine!

CORTEZ: Dar a trebuit să mă potolesc repede. Oamenii nu avem, mijloace — nici atît. Mina e distrusă.

VLASE: Oamenii avem. Uite-i. Deocamdată, cei dinții. Iar mina nu e distrusă. E prăbușită o singură porțiune din galeria de acces.

MUȘAMA (încet, către ceilalți): Ni se suie în cap! Cine știe ce o să ne mai ceară?

VLASE (a auzit; peste umăr, aruncă): Uite ce: să vă spălați.

MUȘAMA: Cu ce, cu lavandă?

VLASE: Cu orice, numai să scăpăm de primejdia tifosului.

CORTEZ (îl privește): Dumneata...

VLASE (desfășoară planul, indică): De aici pînă aci e surpat. Poate și zona asta să fi avut de suferit. Încolo...

CORTEZ: De unde știi? (Vlas tace.) Dumneata ai provocat explozia! (Vlas suride.)

Intuneric

SE TREC ÎN REVISTĂ FORȚELE

Aceeși încăpere, slab luminată de o lampă cu gaz. Se vede, acum degajată, ușa ce dă spre magazia de unelte. Vlas stă de vorbă cu frații Ion și Dumitru Țicșa.

VLASE: Dar de ceilalți nu știți nimic? Candrea pe unde-i?

DUMITRU: N-avem știre.

VLASE: Precu? Gheață? Bodîncă? Oargă?

DUMITRU: Duși, toți.

VLASE: Și Johann Kessler, bătrînul?

DUMITRU: Și el. (Posomorît.) Degeaba, n-ai cu cine mișca un vagonet. Suflă vîntul prin toată văgăuna asta. Atîta pustietate, doamne!

ION (*incet*):

Nu boci, neică, boci,
Că se udă cioarecii !...

(*Vlase îl privește întrebător.*) Vin ei, oamenii, îndărăt. Așteaptă tu, Dumitre. Azi-mine, vin !

DUMITRU : Și ce, mă, dacă vin, ce, mi-aduc altă casă în spinare ? (*Lui Vlase.*) Că nu mai am casă, dare-ar ciuma-n ei de Friți ! Cu praful m-am ales ! Sofronea zicea...

VLASE : Sofronea ? Gură-dulce ? Ța care făcea pe sindicalistul înainte de război ? E aici ? Dacă e aici, să vorbiți cu el. Să nu stea deoparte.

DUMITRU : Nu știu, o fi plecat, o fi poate bolnav, bietul om !

ION : Dă-l dracului ! Sofronea, și bolnav ! Alta e. Nu scoate nasul că... dacă se întorc nemții ? (*Dumitru vrea să replice. Intră Dina.*) Bună seara, domnișoară !

DINA (*timid*) : Bună seara. Inginerul Cortez nu este cumva aici ?

VLASE : Nu.

DINA (*se retrage*) : Mă iertați...

VLASE : Te grăbești ?

DINA : Mă gîndeam că aveți de lucru...
CEI DOI ȚICȘA (*ridicîndu-se*) : Noi am plecat...

VLASE (*îi însoțește spre ieșire*) : Atunci... care cum vine — la treabă ! (*Dinei.*) Cum se face că te arăți atît de puțin pe la mină ?

DINA : Stau toată vremea în casă. (*Se scuză.*) Îngrijesc de tata.

VLASE : E suferind ?

DINA (*întrebarea a surprins-o*) : Nu... dar, oricum... Nu-i este ușor în hru-ba asta unde s-a retras de ani de zile. Nici un alt inginer n-a vrut să stea aici, în locul ăsta izolat de lume. El, da. Nu știu de ce. (*Încurcată.*) Eu... Ce-aș mai putea face ?

VLASE : E o întrebare ?

DINA (*incet*) : Întrebare. De ani de zile întreb.

VLASE : Pe cine ai întrebat ?

DINA : Pe toată lumea.

VLASE : Adică ?

DINA (*complet descumpănită, după o pauză*) : Pe nimeni... De fapt, pe nimeni. N-am cu cine să vorbesc.

VLASE : N-ai prieteni ?

DINA : Nu aveam nici cînd eram la internat, dar aici !... Cu cine poți vorbi aici ? Cu Premarele ? (*Se scutură cu greață.*) Tata ? (*Scăzut.*) Tata e drăguț cu mine, dar, știi, el nu privește decît în pămînt. Nu e în stare să-și piardă capul. La el, totul e așa...

cum să-ți spun... (*Imită.*) „Nu risipi piinea veche : e bună de pesmet“, „Păstrează jurnalul : e bun de aprins focul!“...

VLASE : Hm... Și atunci ?

DINA : Atunci... trebuie să vorbesc tot cu Ruy Blas... cu sărmanul Dionis... cu Martin Eden... Îi cunoști ? Ei sînt curați, frumoși, inteligenți, îndrăzneți...

VLASE : Dar și în cărți, oamenii aceștia se luptă cu tot soiul de ticăloși. Nu-și taie ei drum prin beznă ?

DINA : Eu... Pe cei răi îi recunosc în jurul meu. Dar ceilalți unde-s ? De ce se lasă atîta așteptați ?

VLASE : Încearcă să le ieși în întîmpinare.

DINA (*cu entuziasm*) : Aș vrea s-o fac ! Să mă duc la ei și să spun : „dați-mi prilejul !“ Cu literă mare : PRILEJUL ! Să fie o clipă din viață care să-mi ceară tot. (*Exaltată.*) Dintr-o dată, tot ! Știi ? Cum se consumă gămălia de chibrit !

VLASE : De ce o gămălie de chibrit ? Mai bine o torță, să lumineze tot drumul. Drumul oamenilor buni e lung și greu.

DINA (*incet*) : Pentru asta trebuie putere. Nu mă simt în stare. (*Oftează.*) Nu sînt decît o fetiță. Nimeni nu mă ia în serios. (*Ușa se deschide ; Dina, speriată.*) Ce-i asta ?

VLASE : Onciuc ! Ce s-a întîmplat ?

ONCIUC (*apare în cadrul ușii, purtîndu-l în brațe, inert, pe Florescu*) : L-am găsit... la marginea pădurii... (*Vlase sare să-l sprijine ; bătrînul gîfîie.*) Abia mai suflă.

VLASE : Dincolo. E un pat acolo. (*Îl duc în încăperea alăturată. Vlase se întoarce.*)

DINA : E rănit ?

VLASE : Nu. Foamea.

DINA : De unde știi ?

VLASE : O cunosc. Te-ai speriat ? (*Gest afirmativ la Dina.*) Dacă vrei, cum spui, să fii de folos oamenilor, trebuie să ai mai mult curaj. (*Privind-o.*) Prinde bine, zău.

DINA (*ea nu glumește*) : Am ! Pot să am curaj ! Dacă aș ști că undeva, oriunde, chiar la capătul pămîntului, e cineva care are nevoie de mine...

VLASE (*gest spre încăperea vecină*) : E mai aproape.

DINA (*cu ochii aprinși*) : Ce-aș putea să fac ?

VLASE : O supă.

DINA : ? !

VLASE : Băiatul trebuie să-și vină-n fire.

(Dina îi stringe mâinile, într-un gest de recunoștință. Iese fugind. Vlase trece dincolo și revine cu Onciuc.)

ONCIUC: Nu-i de aici băiatul ăsta. Venea dinspre oraș. Și ducea un sac greu în spinare. Cine-o fi?

VLASE: Aflăm noi.

ONCIUC: Că zdraveni umeri mai are! Coșcogea sacul, auzi... (Pauză.) Așa-s vremurile, ce să faci! Tragi!

VLASE: Lasă, moșule, că nici cu tine nu mi-i rușine. Ai luptat, la anii pe care-i ai...

ONCIUC (mîhnit): Nu-mi mai spune moș, rogu-te, că și băieții, tot așa, din „moșule” nu mă scoteau. Și cînd s-au dus mai departe cu rușii, m-au trimis acasă. „Ești bătrîn, ți-e vremea să te odihnești. Na-ți o hîrtie c-ai fost în detașament”. Ai văzut-o. A întărit-o maiorul rușilor cu ștampila regimentului. Da' eu, ce, de hîrtie am nevoie? (Scirbit.) Pensionarul nai-bii!

VLASE (zîmbind): Să trăiești!

ONCIUC: Să trăiești, ușor de zis, da' pentru ce să mai trăiești?

VLASE: Cum așa?

ONCIUC: Uite-așa! M-am întors la coliba mea de pe munte, la baba mea. E, trec cîteva zile și încep să mă simt al nai-bii de prost. „Gloabă bătrînă, acu' nu mai trebuiești ni-mănui. Poți să te spînzuri...!”

VLASE (vesel): Văd că te-ai răzgîndit...

ONCIUC: Păi! Alaltăseară, văd o lumină în vale. Mă uit eu — la mină o fi? Parcă nu-mi venea a crede. Aici era. Zic femeii: la mină sînt oameni. Poate le-o trebui ajutor. M-am dat jos și... ai văzut că mai țin la muncă.

VLASE: Ești binevenit. Chiar aș fi avut nevoie de un sfat.

ONCIUC: Cere-l! La bătrîni afli sfaturile ca-n blana cotoiului puricii.

VLASE: Am venit să văd care-i starea minei. Aici am hotărît să-ncepem deblocarea. Cu atîția cîți sîntem.

ONCIUC (oftînd): Fuți...

VLASE: La început a fost de mîncare din ce-am adus cu mine; dar acum, proviziile sînt pe terminate. Ce-am putea face? La oraș e greu de ajuns.

ONCIUC: Greu, greu de tot. Poate că, dac-am avea bani mulți, am lua de la Premare.

VLASE: De unde bani... (Pauză.) Dar Premarele cum de are alimente?

ONCIUC: A, păi el a avut învîrtelile lui cu hitleristii, nu se poate să nu-i fi rămas ceva. Are el, șobolanul...

VLASE: Bine! Atunci, nu-i nevoie de bani. Dar cum aflăm unde-și ține proviziile?

ONCIUC: Eu zic să-l pîndim cîteva nopți la rînd. Să vedem cînd se duce să le scoată de pe unde le-o fi ascuns.

VLASE: Bine gîndit. Ai să te ocupi și de treaba asta, Onciucule!

ONCIUC: Lasă, îl dibuim noi. Așa... Și dacă zice ceva, îl întrebăm: de unde le ai?

VLASE: Nu cred c-o să zică.

ONCIUC: Și-ar mai fi ceva... (Intră Cortez. Onciuc ezită.)

VLASE: Spune ce ai de spus. (Onciuc tace.)

CORTEZ: Vă stingheresc. Pot reveni mai tîrziu.

VLASE: Rămii, domnule inginer. (Pauză.) Hai, Onciuc!

ONCIUC: Apăi, uite ce-ar mai fi, frate dragă. (Răsuflet adînc, stingherit că mai e auzit și de altul.) De cînd eram acolo, la ai noștri... da' ce zic, și mai 'nainte... am eu în mine o dorință mare. Vreau... zi și noapte mă gîndesc la asta, tovarășe. Vreau să intru în partid. (Pauză, apoi continuă, rar.) Nu știu cît mai am de trăit... poate nu mult. De ce să mor departe de oamenii pe care-i țin în inima mea?

VLASE: Ai dreptate, moșule. Numai... încă n-avem celulă de partid aici. Dar n-avea grijă, dorința ta o să ajungă la partid. Gîndește-te bine și povestește-ți viața. Adun-o pe hîrtie.

ONCIUC: Viața mea? Ce să povestesc?! Toată mi s-a dus în fundul pămîntului, la ciocan și sfredel. Doar în ultima vreme... cînd am pus mîna pe armă...

VLASE: E cea mai bună recomandare...

ONCIUC: Așa...? Ei... Atunci... noapte bună. Pe mîine!... A! (Scoate o felie groasă de pîine.) S-o dai băiatului cela, cînd s-o trezi... că-i sleit... A cărat un sac cu scule. Mîine am să-i aduc eu sculele.

VLASE: Lasă, găsim noi ceva hrană pentru el. (Îl conduce la ușă.)

ONCIUC: Bună!

CORTEZ: La revedere! (Bătrînul iese. Se mai întoarce o dată.)

ONCIUC: Ești miner? De unde știi să puști cu explozibil?

VLASE: Ba sînt ceferist. Dar de cînd cu războiul, a trebuit să umblăm cu explozibil și pe la C.F.R. Pe mîine. (Onciuc iese. Lui Cortez.) Te ascult.

CORTEZ : Mă gîndesc cum să-ți vorbesc. Cred că am început să te cunosc : cînd îți pui ceva în minte, nimic nu te oprește. Nu mai ții seama de nimic.

VLASE : Afară de realitate.

CORTEZ : Tocmai ! Realitatea este că situația e îngrozitoare. Cu forțele de care dispunem, vom avea o înaintare de melc.

VLASE : De acord. Ce propui ?

CORTEZ (*ridică din umeri*) : Nu știu ce-aș putea propune.

VLASE (*scoate un carnet*) : Ce mijloace tehnice au rămas ?

CORTEZ : Nimic... sau aproape. Practic, nimic. Există o locomobilă din vremea lui Pazvante... Asta-i tot.

VLASE : Și n-o putem folosi ?

CORTEZ : La ce s-o adaptăm ? N-avem ce face cu ea.

VLASE : E ultimul cuvînt ? Mai gîndește-te. Caută altceva... Soluții.

CORTEZ : Gîndesc. Caut. Și nimic...

VLASE : Ascultă-mă, Cortez : cu cît e mai necesar un lucru, cu atît devine mai posibil. Fascismul a cîștigat, la un moment dat, aproape toată Europa. Era tare, era fioros, era înarmat pînă în dinți ; nu ? Dar poate că niciodată n-a fost în istorie o nevoie mai mare de a înmormînta robia și crima. Uite că băgăm fascismul în mormînt. Nu ?

CORTEZ : Perfect adevărat.

VLASE : Sau să ne gîndim puțin la viitor. Ce vezi în jur ? O țară sărăcită de război. Foamete, mizerie, disperare. Și, totuși, peste zece-cincisprezece ani, pe locurile astea vei vedea construcții cum au puține țări civilizate. Poporul le va ridica singur, cu miinile lui. Pare de necrezut ? Nu ! E necesar — destul a suferit poporul ăsta —, deci e posibil... Așa și la mină. Trebuie s-o deschidem repede. Se poate, Cortez, se poate !

CORTEZ : În principiu, sună bine. Semnez și eu. În practică, însă...

VLASE : Ce s-a întîmplat cu compresorul ?

CORTEZ : Care ?

VLASE : Cred că nemții n-au avut timp să-l ia cînd au fugit.

CORTEZ : Nu știu. A dispărut.

VLASE : Dacă mai există, să-l găsim.

CORTEZ (*abătut*) : Speri — în orice situație, sperî ?

VLASE : Fără excepție ! (*Cu o amintire recentă.*) E ceea ce îți poate salva și viața. Hai, pentru Dumnezeu, fii mai optimist !

CORTEZ (*pe gînduri*) : Cîdată îmbinare de viziuni patetice și calcul meticulos ! (*Pauză. Se frămîntă.*) Da ! Nu mi-e rușine ! Am să învăț de la dumneata ! La aproape cincizeci de ani am să iau un alt ax moral. Cred că mai sînt în stare să învăț ! Celebru Institut Politehnic din Charlotenburg i-a conferit, în 1920, diploma de inginer tînărului Paul Cortez. Merită văzută. E un document, cu cheinar aurit și peceti solemne. Dumneata n-ai să-mi dai nici un titlu, dar mi se pare că asemenea lecții sînt mai importante decît o academie. Învăț-mă.

VLASE : De ce ? Învăț de la popor. Uite, a fost aici Vasile Onciuc. A luptat la partizani. A venit aici. L-ai văzut, l-ai auzit. Ce înalt simț al datoriei la acest om simplu, trăit greu, pe care soarele l-a luminat atît de puțin !

CORTEZ : Comuniștii l-au luminat mai mult. Îmi pare bine că te-am cunoscut, Vlase.

(*Cortez se apleacă, ridică de pe jos un șurub, îl privește și, văzînd că e bun încă, îl bagă-n buzunar. Dincolo, Florescu geme, apoi deschide brusc ușa. E foarte palid și se clatină ; are o privire rătăcită. Cortez îl privește surprins. Vlase îi iese în întîmpinare.*)

VLASE : Nu trebuia să te scoli, tovarășe.

FLORESCU : Unde-i sacul ? Sacul !

VLASE : Stai liniștit...

FLORESCU (*precipitat*) : Aveam un sac cu scule... capse, fitiluri... Mi l-au dat pentru voi... Unde-i ?

VLASE : Cine îți l-a dat ?

FLORESCU : De la Județeană. Spuneau... (*Își umezește mereu buzele arse, vorbește chinuit.*)

VLASE : Stai pe scaun. Spune. De cîte zile n-ai mîncat ? (*Gest la Florescu „lasă.”*) Nu, zi ! De cînd ?

FLORESCU : De alaltăieri.

VLASE : Așa ai plecat peste munți ? ! Fără o bucată de piine ?

FLORESCU : Sacul... Sacul cu scule... (*Cu teamă.*) S-a pierdut ? (*Cortez iese încet. Florescu izbucnește într-un plîns nervos.*) S-a pierdut...

VLASE : Ești un băiat strașnic. Utcist, nu ?

FLORESCU (*ridică ochii*) : De unde știi ?

VLASE : Haide. Mi-am închipuit. Bătrînul știe unde te-a găsit, o să luăm sculele, să n-ai grijă... Hai să te culci.. (*Îl susține, conducîndu-l.*)

FLORESCU (oprindu-se o clipă): Dumneata ce faci aici, la mină?
VLASE (ieșind cu el): Ajut și eu. Toți trebuie să ajute.

(Scena rămîne goală, apoi, prin ușa care dă afară, intră Dina. Poartă un castron cu supă aburindă. Traversează scena. Lumina scade treptat.)

Întineric

DE VORBĂ, OAMENI ȘI LUCRURI

Același decor. Cortez și Dina.

CORTEZ: Aseară am uitat niște hîrtii aici. (Caută în sertar.)

DINA: Și acum ai plecat fără să te atingi de mîncare. Am s-o încălzesc iar.

CORTEZ: Nu trebuie. Ți-am spus de atîtea ori să nu risipești lemnele.

DINA: Tată, cum de nu l-ai recunoscut din prima clipă?

CORTEZ (căutînd): Pe cine?

DINA: Pe el, pe Vlase. Cînd a apărut iar la mină! (Cortez mormăie ceva neinteligibil.) Nu ții minte, cînd...

CORTEZ: Am găsit. Haidem.

DINA: Nu, vreau să rămîn aici un pic.

CORTEZ: Pentru?

DINA: De mult nu m-am mai jucat „de-a pasărea Colibri“.

CORTEZ: Credeam că ai crescut mare și te-ai făcut serioasă.

DINA: Chiar sînt. Și nu văd nici o bucurie în asta. (Nostalgie.) Mă simteam așa de bine cînd pluteam...

CORTEZ: Nu sta mult. O să te găsească Vlase!

DINA: Ei și? O să mă mănînce? Vlase se hrănește cu oameni?

CORTEZ: Oh, asta nu. (Iese.)

(Dina ridică o scîndură din podea și scoate de acolo un leagăn de grădînă. Se muncește să-i agațe inelele de niște cîrlige prinse într-o birnă. În timpul încercărilor, nereușite, intră Florescu.)

FLORESCU: Cine ești? Ce faci aici?

DINA (fîresc): Nu vezi? Vreau să prind leagănul. Ajută-mă, te rog.

FLORESCU: De asta îți arde? Cînd am întrebat „ce faci?“, am înțeles: „cu ce te ocupi, care ți-i rolul la mină asta? Activitatea!“

DINA: Sînt Dina Predescu, fiica inginerului Cortez.

FLORESCU: Asta nu-i o activitate. Și de ce nu te cheamă ca pe tata?

DINA: Predescu e numele mamei. Dar Cortez mi-e ca și un tată bun.

FLORESCU: Frumos, foarte frumos din partea lui. Unde e tovarășul Vlase?

DINA: Pe-aproape.

FLORESCU: Va să zică... n-ai nici o treabă concretă.

DINA: Ba da. (Confidențial.) Caut...

FLORESCU: Ce cauți?

DINA ...caut un om. Unul adevărat. Știi ceva? Se simte că aici la mină a venit unul...

FLORESCU: Nu știu. Fii foarte atentă: nu toți cei care arată a oameni sînt într-adevăr. (Dă să iasă.)

DINA: Mai stai.

FLORESCU: De ce?

DINA: Să vorbim.

FLORESCU: Despre ce?

DINA: Despre orice. Uite, despre leagăn!

FLORESCU: Ești puțin cam...

DINA: ...nebună — ai vrut să spui?

FLORESCU: N-am venit pînă aici ca să discut despre jocuri de fetețe. (Vrea să plece.)

DINA (strigă): Dar de ce? Nu înțelegi? De ce nu înțelegi? Leagănul...

FLORESCU: Ce să înțeleg?

DINA: Nimic. (Pauză.) Poți să-mi vorbești frumos despre dragoste?

FLORESCU: Ia ascultă, fetețo...

DINA (încînd ochii): Ceva ciudat, tulburător — cum începe... cum sună altfel cuvintele... și cum... (Reverie ruptă; îl examinează critic.) Dar cred că ești prea tînăr.

FLORESCU (atîns): Ei, asta-i bună! Dragostea (rezumat din lecturi) este un sentiment nobil, care trebuie să însuflețească pentru fapte mărețe.

DINA (dezamăgită): Nu așa. Mai simplu. Sau mai complicat, nu știu. Știu că toate gîndurile încep să fie pline de imaginea lui. Îl cunoști mai bine, în fiecare ceas îl descoperi iar, și uite că mai are încă o față, cu încă un fel de a încînda ochii oboșiți. Și tu crezi că e cu neputință să-l iubești mai mult decît în clipa asta... dar mîine reușești să-l iubești cu mult mai mult... și vrei să-l iubești mai mult încă...

FLORESCU: Chiar așa, la infinit?

DINA: Dincolo de el. Dragostea trece de infinit. (Pauză.) Uite că am reușit să prind singură leagănul. (Se urcă.) Hai, cel puțin dă-mi vînt. Așa. Mai cu viață! (Brusc.) Știi cine sînt?

FLORESCU: ?

DINA: Pasărea Colibri.

FLORESCU : Ce păsărele îți cîntă...
(*Flutură mina la timp.*)

ONCIUC (*viră capul pe ușă*) : Vlase ?
Nu-i ? Afurisită treabă !

FLORESCU : Ce s-a întîmplat ?

ONCIUC : Nu mai vor să vină la lucru.

FLORESCU : Grevă ? Unde ? Cînd ?
(*Dar Onciuc a închis ușa.*) Stai, stai
așa, moșule ! (*Iese precipitat.*)

DINA (*singură, se leagănă și cîntă în-
cet o melodie naivă. Mușcă dintr-un
măr. Intră Vlase. Se apropie încet.*
Dina îi întinde mărul) : Vrei ? E
bun !

VLASE : Vreau. (*Îl ia, o dă în leagăn.*)

DINA : Nu rizi de mine că mă joc ?

VLASE : Nu.

DINA : Cînd mă dau în leagăn, e ca și
cum aș fi îndrăgostită : mă simt ve-
selă, ușoară. I-am spus-o și unui tî-
năr, adineauri. A ris, n-a înțeles. Cei
mai mulți nu înțeleg. Păcat. Nu-i așa
că-i păcat ?

VLASE : Într-adevăr !

DINA (*cîntă melodia ei de adineauri.*
Vlase o privește grav. Dina tace
brusc ; coboară din leagăn) : Ai să
mai stai și altă dată de vorbă cu
mine ?

VLASE : Ce întrebare ! Sigur că da.

DINA : Nu, nu, știu eu de ce întreb.
Trec zile și n-am cu sine schimba un
cuvînt. Cîteodată vorbesc cu lucru-
rile. Nu cu oricare. Cu leagănul, da.
Ascultă. (*Se apropie de leagăn.*) Lea-
gănule, spune-mi, am să fiu iubită
vreodată ? Sau am să mor fără dra-
goste ? (*Pauză. Alt ton.*) Nu știu ce
are azi, tace. Nu vrei să-l ajuți ?
Răspunde pentru el. (*Reia tonul.*)
Hai, leagănule !

VLASE : Da.

DINA : Cum să apar în fața omului
drag ? Cum va ști că-l iubesc ? Cum
va deosebi glasul meu dintr-o sută ?

VLASE : Vorbește-i. Fiindcă-l iubești,
vocea ta o să-i sune altfel decît ce-
lelalte.

DINA : Bine, leagănule, am să-i vor-
besc. (*Dezvinovățindu-se.*) Joc copi-
lăresc. Îți pare rău de timpul pier-
dută ?

VLASE : N-a fost timp pierdut. (*Sînt*
foarte aproape unul de altul.)

DINA (*se detașează*) : M-ai rugat să fac
rost de săpun pentru oameni. N-am
mai găsit, îmi pare rău. Dar am adus
sodă. Să se spele cu apă multă ; să-și

ferescă numai ochii. Ochi... (*Caută,
iarăși, privirile lui Vlase.*)

VLASE : Bun. Sodă, orice. Ne pîndește
tifosul.

DINA : Tu te gîndești mereu la ei. Dar
ei ce fel de oameni sînt ?

VLASE : Important e ce-or să fie.

DINA : N-au pic de recunoștință. (*Vlase*
ride.) Uite, nu mai vor să lucreze,
fac grevă.

VLASE (*brusc*) : Ce ?

DINA : Da, a fost Onciuc pe-aici și...

VLASE (*o împinge fugind*) : Și de ce nu
mi-ai spus ? !

Întuneric

CUM SE SPARGE CHEFUL

Dugheana Premarelui. O tejghea ; în
spatele ei, rafturi. Într-un colț, la o
masă, Mușama, Cititu, Chipăilă beau.
Premarele mai aduce o sticlă.

CITITU : Bravo, bravo, dom' Premare !
(*Agită sticla cealaltă.*) Asta mai are
ceva pe fund — și dumneata repede
cu schimbul. Și, culmea, totul fără
plată. Nu te mai recunosc.

CHIPĂILĂ : Vrei să cădem sub masă.
Ai zis așa, ori nu ?

PREMARELE : Am zis.

CHIPĂILĂ : „Na-vă, beți pîn' eți că-
dea sub masă”. (*Se uită.*) N-avem toți
loc aici... mai adu o masă...

CITITU : Ce-mi place la dom' Premare:
peste noapte s-a făcut culant.

CHIPĂILĂ : ȚȚȚ ! ȚȚȚ ! Cititule ! Chiar
dacă ești băut, nu-i frumos să spui
porcării. (*Premarele toarnă.*)

MUȘAMA : Mai plin, mai plin. (*Celor-*
lalți.) Lasă, mă, că nu dă de la el.

PREMARELE (*il atinge cu cotul*) : Măi
Mușama, tu ești ori prea treaz, ori
prea băut.

MUȘAMA : Taci, să nu se prindă hu-
sănii.

CITITU (*a stat adînc pe gînduri*) : Nu
înteleg.

MUȘAMA : Ce-i de înțeles aici, mă ?

CHIPĂILĂ : Păi dacă nici Cititu nu-n-
țelege...

CITITU : Nu-nțeleg. (*Premarelui.*) Ce
te-a găsit, dom'le ? Vlase, bine, ne dă
că vrea să-i deschidem mina, da' pe
tine ce te-a găsit să ne ții pe mîncare
și băutură ? Pomană ? Ce-i, ziua mor-
ților ?

CHIPĂILĂ : Înainte n-ai datdea! pe dai-boj un cap de ață. Și-ai început să ne iubești, așa, deodată...

PREMARELE : Sinteți simpatia mea. Țin, mă, la voi.

CHIPĂILĂ (se ridică) : Atunci, pupă-mă, na! (Premarele se ferește.) Minți, javră!

PREMARELE : Ești un prost. Nu-i mai bine să vă obosiți aici, la o cinzeacă, decît acolo, jos ?

MUȘAMA : Hai, lasă, lasă. Vezi mai bine cine-i acolo.

(Au intrat Bodîncă, un om necăjit, și nevastă-sa, Pavlida, o femeie măruntă și firavă. Amîndoi duc cîte un sac cu bulendre. Dau bună-seara.)

PREMARELE : A, v-ați întors la cui-buri, porumbeilor ? (Alt ton.) Ați adus datoria ?

BODÎNCĂ (umil) : Dom' Premare, n-am adus.

PAVLIDA (scuțit și revendicativ) : Că vai de capul nostru prin cîte am trecut ! Că era să ne omoare o bombă ! Cum să mai aduci datoriile ! ? De unde bani ?

PREMARELE (rece) : Și-atunci, ce-ați mai venit la mine ?

BODÎNCĂ (tot rugător) : Dar la cine să venim ? Tot dumneata trebuie să ne...

PREMARELE : N-am...

BODÎNCĂ : Oleacă de mălai, pînă ne mai asezăm...

PREMARELE : Pe veresie, nimic. N-am. Nu fac pomeni. Așa, ies la pepeni...

PAVLIDA : Și ce să-ți dăm, ce ? Nu vezi că n-avem decît ce-i pe noi ?

PREMARELE (examinează, pipăie bunda) : Ei, lasă aici bunda, că tot ți-e prea cald cu ea. Abia a-nceput septembrie. (Femeia o dezbracă și i-o dă.)

PAVLIDA (cu furie abia stăpînită) : Nu te mai sature...

PREMARELE (împăturind bunda și ieșind) : Vremuri grele...

PAVLIDA : Acu' să vezi ce poți nădăjdui la „inima lui bună”. O să-ți dea, să nu poți duce...

BODÎNCĂ : Lasă gura...

MUȘAMA : Ieșiți afară... azi nu se lucrează. Sărbătoare ! E sfîntul Cinci-dește, patronul mangliitorilor... Vrem să petrecem !

PAVLIDA (cu furie) : Bețivi afurisiți !

PREMARELE (lui Mușama) : Vezi-ți de treabă. Sărbătoarea-i sărbătoare, afacerile e afaceri ! (Lui Bodîncă.) Uite-aici. Mi-a fost milă. O oală întregă de mălai...

PAVLIDA (examinează) : Rasă !

PREMARELE : Da' ce-ai vrea, cu vîrf ?

Bunda e cîrpită în două locuri...

BODÎNCĂ : Hai, femeie...

PAVLIDA (il împinge) : Ce, hai ? ! Ce știi tu ! Asta nu-mi ajunge nici pe două zile !

PREMARELE : Ei, vezi ! Pentru azi v-ajunge. Că miine tot nu mai sinteți aici.

BODÎNCĂ : Cum așa ? Păi eu am venit la mină. Unde să plec iar ?

PREMARELE : Mina ? Mina e făcută praf. Duceți-vă unde-ți vedea cu ochii.

BODÎNCĂ : Ba să mă ierți. M-am întors pentru mină. Cînd or veni s-o deschidă, să ne afle aici.

CHIPĂILĂ (amețit) : Au și venit. Unu, Vlase... Îl știi pe Vlase ? Ală... phii !

MUȘAMA : Înghite-ți limba, cioară ! Ai început să cirii ? (Lui Bodîncă.) Ia-ți muiera și șterge-o de aici.

BODÎNCĂ (drept) : Să poruncești cui ai mai poruncit. (Premarelui.) Sîntem mineri. rostul nostru-i la mină.

PREMARELE : Mama voastră de ticăloși, astăzi și miine...

BODÎNCĂ : De ce ne-njuri, dom' Premare ? Ce, mai sîntem acu' trei săp-tămîni ?

PREMARELE : Uite ce : dacă nu vă luați, dar acum, pe loc, tălpășița, vă iau îndărăt mălaiul și opresc și bunda. Tot îmi sinteți datori.

PAVLIDA : Sări-ți-ar ochii ! Ploșniță !

BODÎNCĂ : Apoi, bunda, poți s-o ții, cum ți-e obiceiul. Nu mai e mult și ne-om scoti... De-aia nici nu plecăm de-aici.

MUȘAMA (amenințător) : Ba o să plecați. Acu' o să plecați ! (Ridică o sticlă, ciocnește unul de altul capetele lui Cititu și Chipăilă.) Mă, sus ! E timpul să plătiți ce-ați băut. Șo pe ei !

CHIPĂILĂ (turtă) : Sărim, sărim !

(Bodîncă e înghesuit. Luptă.)

PAVLIDA (strigă) : Ajutor ! Bandiții !

MUȘAMA (lovindu-l pe Bodîncă) : Mai zi că mergi la lucru, și te omor !

(Pe replică, a intrat, trîntind ușa de perete, Florescu. Ridică o masă. Încrămînire generală.)

FLORESCU : Nimeni nu mișcă ! (Se apropie de Bodîncă, cercul se desface.) Te-au maltratată, tovarășe ?

PAVLIDA : Nu, da' l-au bătut, țîlharii ! Fiindcă vrea să muncească... Noi acum am venit...

FLORESCU : Ei, las', că-i aranjez eu !
Duceți-vă liniștiți, tovarăși, așezați-vă
unde... O să fie de lucru...

(Bodîncă și femeia ies; după o clipă,
se întoarce numai ea.)

PAVLIDA (apucînd repede oala de mă-
lai rămasă pe masă) : Era să le-o las
lor... (Iese.)

CITITU (fluieră) : Am citit undeva...
Parcă în „Mizerabilii”... tot așa venea
unul, Javră... Javre... Mi-a slăbit me-
moria.

CHIPĂILĂ (lui Florescu) : Și lasă masa
aia, că mi-e frică. (Se așază.)

FLORESCU (strigă) : În picioare ! Taci !
Vreți grevă ? Încolonarea și direct la
lucru. Toți, imediat !

PREMARELE : Domnule tovarăș... eu
sînt negustor... eu nu... ce să caut...

FLORESCU : Nu mai există negustori !
Mișcă ! V-arăt eu grevă ! Înainte
marș !

(Intră Vlase.)

CHIPĂILĂ (se ridică) : Vlase !

FLORESCU : Ah, vii, în sfîrșit !

VLASE : Ce-i cu asta ? Ce-i asta ?

FLORESCU : Ce să fie ? ! O masă.

VLASE : Pune-o jos. Nu poți discuta
altfel ?

FLORESCU : Pușlamalele amenințau
un muncitor, adineauri.

VLASE : Acum nu mai amenință pe
nimeni.

FLORESCU : Să meargă la lucru !

VLASE : Dar nu așa.

FLORESCU : Aha... Înțeleg de ce ți-au
sărit în cap — te porți cu mînuși. Eu
i-aș lichida la prima mișcare.

VLASE : Știi ceva ? Ieși afară și cal-
mează-te. După aia, poți veni înapoi.

FLORESCU (după o pauză, atins) : Bi-
ne. Dacă o să fii nevoit să mă chemi,
nu te jena. (Iese.)

PREMARELE (furios) : Ce cauți aici,
domnu' Vlase ? Te-ai înfipt la pro-
vizile mele, ai ? Crezi că poți face
orice pe aici, ai ? Lasă, lasă...

VLASE : Vorbești de furgoanele nem-
țești ?

PREMARELE : Ale mele.

VLASE : De unde le ai ?

PREMARELE : Le-am strîns... adică
le-am... (Țipă.) Mă privește !

VLASE : Ei, dacă te privește... Sînt
furgoane nemțești, captură de război.
Punct. Una din două : ori nu-ți apar-
țin, ori ți le-au procurat nemții. Ai
făcut afaceri cu fasciștii ?

PREMARELE (se retrage) : Eu... ce
vorbă ! Sînt negustor... Am o prăvă-
lioară...

VLASE (calm) : Ce afaceri ai mai fă-
cut cu ei ?

PREMARELE : Nimic. (În panică.) Ni-
mic, mă cam grăbesc, am treabă,
plînge copiii.

VLASE : Și furgoanele ?

PREMARELE : Altă dată...

VLASE : Oricînd, cu multă plăcere.

(Premarele iese de-a-năratelea. Ce-
lor trei.) Și-acum, ședeți. (Destindere.
Stă cu ei la masă.) Ce s-a întîmplat ?

MUȘAMA (după o tăcere prelungită) :
Ce să se-ntîmple ! Nu știi cîntecul ?
„Iar mi-e bine, iar mă'mbăt, iar o
iau de la-nceput...”

VLASE : Cîntecul îl știu eu, dar nu se
prea potrivește. Ce, acu' vi-i bine ?

CHIPĂILĂ (tinguitor) : Aăă ! Mi-a fost
pîn-adineauri... Da' acu' m-am tre-
zit... M-o speriat uritu' ăla.

CITITU : Uite, vezi, ăsta-i defectul be-
ției : că trece !

VLASE : Tocmai. Voi, fraților, ați ți-
nut-o într-o beție lungă.

CHIPĂILĂ : De ieri.

CITITU : De aseară.

VLASE : De ani și ani de zile ! Un soi
afurisit de beție : îți ia cei mai fru-
moși ani și-ți lasă o mahnureală
care te scoate din rîndul oamenilor.
Aici, la mina asta, aveai prilejul...

MUȘAMA (întrerupe agitat) : Nu-l as-
culțați !... Incepe cu bărbii și sfîrșește
cu vreo cutie de conserve. Nu se mai
prinde ! Acum avem burta plină !

VLASE : Eu, cînd v-am dat de mîncare,
v-am spus pe față : să deschidem
mina. Dar cel care vă satură acum —
ce socoteli are, v-ați întrebant ?

CITITU : Va să zică, noi sîntem copi-
lul pentru care se băteau cele două
mame... Nu-l văd pe înțeleptul rege
Solomon...

VLASE : Voi sînteți treji acum ?

CHIPĂILĂ : Da.

VLASE : Bine. (Pauză.) Dacă tot v-ați
trezit, știți ce ? Haideți la lucru. (Chi-
păilă schițează gestul de a se ridica.)

MUȘAMA (urlă) : Nu ne ducem nică-
ieri ! Ce, ne ameninți ?

VLASE : Vino-ți în fire. Dragostea și
munca nu se fac cu sila. Nu ameninți
pe nimeni.

MUȘAMA : Sanchi ! L-ai scos afară pe
ăla cu masa, dar tu ții un pistol în
buzunar. Zi că n-ai !

VLASE : Ba am !

MUŞAMA : Ei vezi ? !... Păi așa, cum vrei să stăm de vorbă ? ! (Vlase scoate în tăcere revolverul și i-l dă lui CHIPĂILĂ, care-l așază grijuliu pe masă.) Ei, asta mi-a plăcut ! Cinstit ! Bate palma aici ! (Vlase îi dă mina, Muşama i-o răsucește dureros și-l trîntește.)

CHIPĂILĂ (revoltat) : Asta nu-i o figură cinstită !

MUŞAMA (ride) : Da-i o figură !

VLASE (de jos) : Te pricepi, nu zic ba. Ți-a reușit fiindcă n-am știut-o. Dar o s-o învăț și pe asta. Cîte n-am învățat ! Și cîte mai sînt de învățat... (Ride.) Avem cap ușor, prindem.

MUŞAMA : La paștele cailor...

VLASE (care nu i-a dat drumul la mină, i-o răsucește la fel, sărind în picioare în timp ce Muşama cade) : Ba chiar acum. Din mers. (Îi dă drumul — Muşama e pe jos.) Altfel ?

CHIPĂILĂ (aducîndu-i lui Vlase revolverul) : Nu te încrede în el. Eu îl cunosc. Adineauri, nu m-am băgat, dar acu' nu-l mai las. Nu-mi plac fițele tale, Muşama ! Omul trebuie să aibă cuvînt. Dacă mai faci una ca asta, dau !

CITITU : Ți-ai găsit nașul, băiete. Mai muști ?

VLASE (viră revolverul în buzunar. Cu ton conciliant) : Ei, nu-i nimic, am glumit cu toții.

MUŞAMA (își pipăie încheietura mîinii) : Frumoasă glumă...

(Intră Florescu și un grup de muncitori. Rumoare. Din interior vine alarmat Premarele.)

PREMARELE (iritat) : Ce-i năvala asta ? Ce-i cu voi ? De unde dra-cu' veniți ?

VLASE : Ce, nu-i mai cunoști ? Minerii s-au întors acasă. Bine-ați venit, fraților ! Primul lucru — îngrijiți-vă de un adăpost. Pe aici au cam ars casele. Dregeți și voi ce se poate, pe urmă veniți să deschidem gurile minei.

CANDREA : Casele ni le-am văzut. (Scuipă cu obidă.) Acu' noi ne-am vorbit că mai putem sta așa, o vreme, cît e cald. Mina s-o deschidem. Asta-i !

KESSLER : Mergem. Unde ați început să defundați, Onciucule ?

FLORESCU : La trei.

ONCIUC : Da, la gura numărul trei. Că era surpătură mai puțină.

CANDREA : Mergem.

PREMARELE : Beți și voi un păhărel.

CANDREA : Mai pe urmă. După lucru.

PREMARELE : Hai, un rînd de la mine.

(Premarele trece cu sticla printre mineri.)

MUŞAMA (întunecat, îi întinde cana) : Toarnă !

PREMARELE (îl ocolește și aruncă furios) : Ține-ți etichetele acasă ! Te-ai învățat prost. Ce-i aici, parastas ? De nimic nu sînteți buni, golani-lor. (Stringe totul de pe masa lor și iese.)

CHIPĂILĂ (de la venirea minerilor a privit cu Cititu spre Vlase : fața lor trădează o mare frîmîntare. Vin amîndoi în fața lui Vlase) : Ia stai. Va să zică, știai ?

VLASE : Ce ?

CHIPĂILĂ (gest către minerii care se pregătesc să plece) : Că vin oamenii la lucru...

VLASE : Știam.

CHIPĂILĂ : Va să zică... nu-ți crăpa buza după noi ?

VLASE : Nu.

CHIPĂILĂ (perplex) : Păi, atunci, de ce-ți răceai gura de pomană ?

CITITU : La ce, dom'le ?

VLASE : Asta-i tot ce-ați înțeles din ce v-am spus, acum și de cînd sînt aici ?

CHIPĂILĂ : Ce-i de înțeles ? Vrei ca mina să...

VLASE : Da, mina. O zi, o săptămînă, o lună, două. Și după aia ? „După aia”, uite ce nu mă lasă să dorm. O să prefacem viața din temelii — asta-i limpede ca lumina zilei. Doar n-a murit atîta omenire ca să rămîie lucrurile cum au fost. Dar alde voi ? Ce-o să faceți ? Loteria are haz cînd pui la bătaie un pol, acolo. Dar cînd e vorba de viață... de ceea ce ți-a mai rămas din viață... nu-ți convine să joci. O să vă lase inima să-i vedeți pe ceilalți trăind omeneste, iar voi, cum ați apucat ?...

MUŞAMA : La mină tot sîntem niște venetici...

VLASE : Mina e un început. Dar o să ridicăm și palate. Nici atunci n-o să vă lipiți de un loc ? O să rămîneți și atunci, mereu, niște ră-tăciți, niște ciurucuri, niște „vine-n urmă” ? Cînd muncitorii făceau greve, voi v-ați furișat cu învîrteli, cu furtişaguri. Și acum, cînd ne luptăm să scăpăm de ciurma asta fascistă, pe voi v-a găsit greva, fire-ați să fiți ! Și cînd tot muncitorul o să

aibă haine bune, voi o să veniți, șontic-șontic, tot în zdrențele astea, nu-mai ca să nu intrați în rînd ? !

MUȘAMA : Astea ni-s Țoalele. Altele n-avem.

CHIPĂILĂ : De unde ceva în schimb ?

VLASE (îi ciocănește fruntea cu arătătorul) : Aici trebuie schimbat înțtii. De aia vă chem la muncă cinstită.

CHIPĂILĂ : Ești un om bun. Dar cîți sînt ca tine ?

VLASE : Din ce în ce mai mulți.

CHIPĂILĂ : Și unde-s ? Că nu i-am văzut pînă acum...

VLASE : Prin țară. În toată țara.

CHIPĂILĂ : Cine-i cunoaște ?

VLASE : Cineva, care-i strînge și-i învață pe toți.

CHIPĂILĂ : Cine ?

CITITU (solemn) : Partidul comuniștilor. (*Chipăilă, din ochi, îl consultă pe Vlase. Vlase înclină capul, confirmînd.*)

CHIPĂILĂ : Să-i dea Dumnezeu sănătate...

CITITU : Hai, fraților ! Să mergem.

MUȘAMA (lui Vlase) : Se grăbesc ei, dar cu ce să lucreze ? Să zgîrie piatra cu ranga ?

VLASE : La nevoie... (*O idee.*) Dar a rămas ascuns, pe undeva, un compresor. Poate demontat. Trebuie găsit, ne-ar ajuta mult. Nu m-ar mira să fie pe aici, pe-aproape.

CITITU : Pe-aproape ? Unde, dom'le ?

VLASE : Știți jocul copiilor : rece, cald, fierbinte, foc... Aici, aș striga tot timpul — foc ! (*Îi privește cu înțeles.*)

CHIPĂILĂ : Ce vrei să spui ?

VLASE : Mai gîndiți-vă, că sînteți băieți deștepți. Haidem, fraților. (*Pleacă însoțit de mineri.*)

CHIPĂILĂ : Adicătelea ?

CITITU : Aluzia mi se pare cît se poate de clară.

CHIPĂILĂ : Să cotrobăim pe-aici ? Ce zici, Mușama ?

CITITU : În acest caz, se cheamă percheziție. Hai !

(*Răscolesc prin rafturi și pe sub tețghea. Premarele apare, alarmat.*)

PREMARELE (țipă) : Ce faceți acolo ? Hoții ! Hoții !

CITITU : Rămîne de văzut cine-i hoțul.

PREMARELE (mai încet) : Cărați-vă odată, leprelor !

CHIPĂILĂ (Premarelui) : Ne încurci, și noi avem treabă.

PREMARELE (strigă) : Pentru ultima dată vă spun (*umil*), vă rog, plecați ! N-aveți voie să cotrobăiți aici.

CITITU : Voie avem. N-avem altceva — timp pentru discuții juridice. (*Chipăilă deschide ușa; intră dincolo.*)

PREMARELE (țipă) : Nu umbla acolo, țigane !

CHIPĂILĂ (de dincolo) : De ce să nu umblu ?

PREMARELE : Acolo e jucăriile copiilor. (*Chipăilă se întoarce.*) Stați mai bine locului, că v-aduc un rachiu... ca-n timpuri bune.

MUȘAMA : Adă, adă. Poate facem și unu' mic. (*Premarele iese.*)

CHIPĂILĂ : Ia ascultă, Mușama, d-aia sîntem noi aici ? Fără compresor, greu ! De ce să-l lași lu' hoțu' ăsta ? A desfăcut mașina bucăți. Ia uite cu ce se joacă puradeii lui ! (*Scoate de sub haină injectorul.*)

CITITU : Ce ai acolo ?

CHIPĂILĂ : Motoru' nu mișcă fără chichirezu' ăsta. Injector îi zice. (*Îl ascunde cînd vine Premarele.*)

PREMARELE : Serviți, vă rog. (*Toarnă.*)

MUȘAMA : De ce să ne certăm, fraților, cu dom' Premare ? El ne vrea întotdeauna binele. Pe cînd ăsta, Vlase, cine știe ce vrea de noi. Mie-e frică să nu ne nenorocească.

CITITU : Vlase ne-a salvat viața o dată și, poate, cine știe, o să ne-o mai salveze. E un om adevărat. Nu se răzbună el pe niște amăriți ca noi.

MUȘAMA : O să vedem. Bea !

CITITU : Pentru prosperitatea Premarelui — favoritul lui Hermes ! (*Premarele face ochi mari.*) Hermes, dragă, zeul negustorilor și al hoților !

CHIPĂILĂ : Ce, credeai că ne-ai cumpărat cu rachiu ?

CITITU : Brr ! Scirboasă poșircă !

MUȘAMA : Las' că merge. Vrei șampanie ?

CITITU : Fiindcă ne-ai cinstit, te scutim de percheziție.

PREMARELE (încîntat) : Atunci, plecați ?

CITITU : Da, putem pleca. Am găsit injectorul, deci compresorul e aici. Rămîne să ne mai dai un fleac : șasiul, motorul și... restul. P'ormă, adio ! Oameni de cuvînt !

PREMARELE : Ce ? Care ? Furați ?

CHIPĂILĂ : Invers ! Înapoiem ce s-a furat. Ce-ai furat tu, mă, javră zbanghie ! Trebuia să vină și o zi ca asta !

CITITU : Dacă ne mai dai un kil de rachi, îl ducem noi la mină. Dacă nu, îl cari tu, cu etichete tale, de unde l-ai luat. Dura lex, sed lex ! Adică, pe românește...

CHIPAILĂ : Mușama, ia mîna din raft, că te pocnesc.

CITITU : Just. Acum nu se ciordește. Sîntem în interes de serviciu. Cînd ai veni ca simplu particular, se schimbă socoteala.

CHIPAILĂ : Dom' Premare, dai, sau scotocim noi peste tot ?

CITITU : Și repede, că ne-a invitat regina-mamă la dejun.

(Grupul se strînge amenințător în jurul Premarelui.)

Intuneric

GURĂ-DULCE

Același decor. Muncitorii, bărbați și femei, mîncă la cîteva mese sărăcăcioase, pe cînd Premarele, desfăcîndu-și marfa, își înseamnă datornicii. Femeia lui Ion Țița leagă copilul. Ion cîntă încet la armonică.

BODÎNCĂ : Nici ușă, nici ferestre în-tregi. Crengi am pus, pînă una-alta, arză-le-ar focul ! Crengi !

DUMITRU ȚIȚȘA : Măcar ai avut pe-reți. Dar eu ! Ce casă, care casă ? Nimic n-am mai găsit, cenușa cui a ars-o !

CRISTINA : A dat Dumnezeu și-a a-dormit copilul. Gata, nu mai vorbiți tare. Și tu, Ioane, nu mai lului.

DUMITRU ȚIȚȘA : Degeaba, ăsta cînd se pornește... Ce, nu-l știi ? Armonica și cimilitura ! Poate să cadă și munte-le, totuna-i. Să umbli toată valea Dornei, nu mai afli un berbec ca el.

GLAFIRA : Lasă-l într-ale lui, Dumit-re. Omul te-a luat în casa lui, s-a strîmătorat pentru noi... și tu...

DUMITRU ȚIȚȘA *(trîntește căciula de pămînt)* : Păi, dacă i-s frate, crucea mă-sii de viață ! Eu am vrut să-mi ardă cocioaba ? De cheful meu i-am căzut pe cap ? Praful s-a ales din toate, de bună ce mi-a fost steaua...

PAVLIDA : Că doar n-ai pățit-o nu-mai tu, mă Dumitre...

DUMITRU ȚIȚȘA *(întunecat)* : Ce-i aia ?

PAVLIDA : Zic c-au mai ars și case-le altora...

GLAFIRA *(cumnaței)* : Vai de capul lui, mititelu', pe ce vreme l-ai adus pe lume. Cine știe ce-o mai fi și pentru el...

ION ȚIȚȘA *(întrerupe cîntecul și rostește tacticos, tărăgănat, fără apa-rența unei invenții spontane)* :

Crede baba că, de moare,
Altă zi nu mai răsare.

(Reîncepe să cînte.)

DUMITRU ȚIȚȘA *(nevesti-si)* : Ce ți-am spus ! Armonica și potrivelile de vorbe.

SOFRONEA *(intră, urmat de Roșu și de băiatul acestuia, de vreo 7—8 ani. Sofronea impune prin degajare jo-vială ; Roșu — o umbră)* : Bun noroc, și să-i meargă numai în plin mineru-lui ! Al mic care s-a născut ! Bravo, mă Țița ! Să-ți trăiască, mă ! Tu Cristină, sănătate, bucură-te că-i fe-cior. Dumitre, Glafiro, voi de ce n-ați făcut unul ? Bună și tu, Pavlidă ; unde-i Bodîncă al tău ? *(Se așază.)* Ce-ați crezut, fraților ? Că, dacă nu faceți botezul cum se cere, nu se află...

GLAFIRA : Care botez, păcatele, că nici popă n-avem...

SOFRONEA : Tot aflam eu ! Păi, unde-i bucurie, e și Sofronea, și unde-i Sofronea, vine și bucuria. Ia dă a-lea, Roșule. Dă-le, mă, n-auzi ? Tare mi-a plăcut mie totdeauna traiul bun. Da' mi-a plăcut să nu uit nici de alții. Pentru prieteni nu ne zgîr-cim. Ia aici, tutun, să aveți de du-hănit — ține, Ioane. Da' pentru ăla micu' ? Tutun, hai ? *(Izbucnește în ris.)* Uite și pentru ăla micu'. *(Scoate o jucărioară și o agită.)* Da' pe mă-sa, care s-a chinuit să-l facă, de ce-ai uitat-o, Sofronea ? *(Pauză ; se uită mulțumit în toate părțile, savurînd efectul.)* N-a uitat-o Sofronea... Desfă mai iute, Roșule. Să porți sănătoasă bundița, Cristino. Na !

PAVLIDA *(se ridică, parcă halucina-tă, cu ochii la bundă)* : E de la Pre-mare... Bunda mea !

SOFRONEA : D-apăi, de la cine ai vrea ? Că doar eu n-am prăvălie. Eu sînt proletar producător al socie-tății. *(Femeia vrea să relice, dar re-nunță, amărită.)* Ei, nu-mi mulțu-miți ?

CRISTINA *(cu sfială)* : Chiar acum vroiam să...

SOFRONEA : N-am nevoie, nu-mi tre-buie, fată. Cine nu mă știe pe mi-

ne se fel de om sînt! Mi-ar fi plăcut să vă aduc ceva mai de soi... dar în casa cui e belșug acu'?

DUMITRU ȚICȘA : Belșug ? Măcar un acoperiș deasupra capului, nea Sofronea. Nici nu știm de ce să ne apucăm mai întîi.

SOFRONEA (*îi face semn Premarelui, ia o ploscă de la el și i-o întinde lui Dumitru*) : Uite, de plosca asta ! Apucă-te cu nădejde de ea, mă Dumitre. (*Ride.*) Știa Sofronea că n-aveți cu ce să cinstiți lumea. Și nu se poate, că-i sărbătoare. Mai vin oameni. Chiar eu am întîlnit în drum pe cîțiva... și i-am chemat. Așa-i că am făcut bine ? Ia vedeți, trebuie că or fi pe-afară ! Adică nu vă oboșiți, că merg eu. (*Deschide ușa și strigă.*) Haide, mă, înăuntru ! Ce stați ? ! (*Intră, dînd binețe sau salutînd pe tăcute, Bodîncă și alți cîțiva muncitori.*) Așezați-vă pe unde puteți și voi... (*Ultimul intră Căndrea.*) Dar cu tine ce-i, mă Căndrea ? Hopa și tu pe-aici !

CĂNDREA : Ei, iacă și eu. (*Lui Țicșa și nevesti-si.*) Să fie cu noroc ! Să crească sănătos și să-l vedeți om. (*Ceilalți felicită și ei, pe rînd, și primesc mulțumirile Cristinei.*)

SOFRONEA (*desfundă plosca și o trece celorlalți, care beau pe rînd*) : Minerul nu e bețiv, dar știe prețului stropul care dă putere. (*Bea.*) Și bucurie. (*Iși șterge gura.*) Of, of, of, minerilor dragi, cam puțină bucurie pentru spatele nostru lat de trudi-tori. Păi nu ? O viață întreagă am scormonit pe sub pămînt — da' am crezut că măcar acum o să ieșim și noi mai la lumină. Cînd colo !

CĂNDREA : Cînd colo, ce ? Vrei să dai cu ranga în pomi, să scuturi mangan copt din creangă ? (*O clipă de tăcere.*)

ROȘU (*speriat*) : Cui vorbești tu așa, mă ?

SOFRONEA : Lasă-l. Căndrea, mă, nu te fă mai prost decît ești. Știi tu bine unde băteam. Uite, mă, la mine, că am păr alb ; am umblat prin lume, am fost prin case de direc-tori și fabricanți, am văzut ce-i a- ceea viață luminoasă. Ce trai e ăsta, care-l ducem ? Mă, Kessler, zi-i tu, mă, nu te-ai dus ieri să-i vinzi Pre-marelui pînă și luleaua aia lungă, cu hornul cît o cană de ceai ? De cînd eram eu copil o vedeam în gura lui moșu-tău, Martin, și știu că n-o vindeai tu de-ai fi crăpat de mult bine. Zi-i, ai dat-o ?

KESSLER (*oftînd*) : Am dat-o, dar...
SOFRONEA : Ei, vezi ! Ori tu, Bo-dîncă. Te suflă vîntul... Mai sătul te cobori în galerie de cînd nu mai e Weinbach stăpîn ? Ba nici de unde.

BODÎNCĂ : Poveste veche, nu de astea trei, patru săptămîni. Și nici nu mi-e greu doar mie.

SOFRONEA : Ești tu prea răbdător. (*Se uită nemulțumit înapoi.*) Un-de ești, mă Roșule ?

ROȘU : Aici.

SOFRONEA : Tu mai poți răbda ?

ROȘU : Nu, nu, nu mai pot.

SOFRONEA : Ce-ți lipsește ție ?

ROȘU : Toate-mi lipsesc !

SOFRONEA : Va să zică așa. Vine iarna : sobă n-ai, lemne n-ai...

ROȘU : Ba sobă am...

SOFRONEA (*deranjat*) : Nu mi-ai zis, mă netotule, că...

ROȘU : Da, am, da' e stricăta rău...

ION ȚICȘA (*intervențiile lui fac „gol” înapoi, poate pentru că numai a-tunci se întrerupe melopeea acor-deonului*) :

Și cu bita-n cap să-i dai,
Umbra ți se ține scali...

SOFRONEA (*după o tăcere*) : Aha, te legi de omul ăsta, că ține cu mine. Da' tu, mă Țicșa, cu cine dracu' ții ? Chiar așa ! Faci pe mutu', scornești cîte o vorbă sucită, și poa' să ardă în jurul tău, că nu-ți pasă. Proletar miner ești tu, mă ? (*Celorlalți.*) Te rabdă inima să te ții departe în a-semena cutremure ? !

PAVLIDA (*ascuțit, din colțul ei de umbră*) : Nu vorbi, că nu te-am prea văzut pe-aici cînd era cuțitul lîngă os. Gîndeam că pe unde-o fi Sofro-ne-a ?

ROȘU : Te-ai găsit și tu, de colo.

SOFRONEA : Ba aici eram. (*Iși caută cuvintele.*) Și cum am văzut că vine unu' cu hîrtie la mină, ce să mă bag ? Să văd întîi ce face. (*Țicșa îl privește atent.*) E ! Am văzut. (*Gest cu latul palmei în dreptul gîtului.*) Pînă aici mi-a ajuns ce-am văzut ! Nu pot să mai tac ! Am să vorbesc.

CĂNDREA : Dar pîn-acum ce-ai făcut altceva ?

SOFRONEA : Da, nu pot să tac. Uite-aici îl am pe muncitor : la inimă ! Și cînd văd că muncitorul suferă, așa să știți că sîngerează inima lui So-fronea ! Am crezut că dacă pleacă nemții, gata, am scăpat de greu, o să trăim. O societate democratică, altfel de trai ! Nu zic să curgă lapte și mie-

re, ca-n scripturi. Dar să ne așezăm omeneste, să ne încropim casele, să stringem bucate... Să simțim și noi că ducem altă viață, nu ?

GLAFIRA : Vaai, că tare ar mai fi bine...
PAVLIDA (o îngină) : Vaai, că tare mai ești toantă ! De unde, fă, de unde ? Nu vezi că-i pîrjol și pară ?

DUMITRU ȚICȘA : Închideți gura, femeilor ! Ori vedeți de pruncul acela, ori cărați-vă de-aici !

SOFRONEA (cu bunăvoință) : Femeile vor să se lămurească, de ce le rezezi ? Pavlidă dragă, de unde toate, te miri tu ? Să-ți spună Sofronea de unde. Că Sofronea își frământă mintea pentru toți, uite-așa mi se întorc creierii în cap, toată noaptea. Iată cum m-am gândit să...

PAVLIDA : Toți vă gândiți, da'...

ROȘU : Taci ! Gura !

SOFRONEA : Da... Iată cum m-am gândit. Trebuie să ne îngrijim și de noi, fraților și surorilor, altfel pierim. Nu zic să închidem mina, că-i doar avutul societății noi, democratice. Să n-o închidem. Dar s-o lăsăm mai moale — numai puțin — pînă trecem hopul. Puțin, cît ne aranjăm. Luăm frumos carbidul și cazanul de la mină, că mina poate să mai aștepte o vreme, dar iarna nu se știe cînd dă peste noi. Luăm și tablele alea, și trîntim vreo 50—60 de sobe. Nu cu tot dichisul, ca în casa preotului cu mustăți nemțești de la Dorna : cald să țină ! Așa. După aia, sînt atîția stîlpi de armare la mină. Ne ajutăm cu ei la dresul caselor...

PAVLIDA : Și ce mîncăm ? Os de stîlp cu zamă de rășină ?

SOFRONEA : Stai și-ascultă la Sofronea. Și cu mîncarea e o socoteală, numai să știi s-o dibuiești. M-am văzut cu niște baci ; ziceau că duc lipsă de niște arme și cartușe. „Dinamită n-aveți ?“, zice. „La ce vă trebuie ?“ „Vine iarna, zice, să dăm după lupi“. Cine știe ? Le-or mai prinde bine și altceva de pe la mină : doar nu pe degeaba ; ne-ar da niște burdufuri de brînză, roți de caș, urdă, poate... am scoate-o la capăt...

CANDREA (explodează) : Oameni buni, dar asta nu e-n toate mințile ! Nu vă dați seama la ce ticăloșie vă îndeamnă ? (O rumoare de nemulțumire.)

SOFRONEA : Tăceți, tăceți. (Sigur de efect.) Spune, mă Candreo, spune tot ce vrei tu.

ROȘU : De ce, nea Sofrone ? De ce-l lași ? Că ai inimă prea bună... vezi cum te răsplătește ?

DUMITRU ȚICȘA (lui Candrea) : Omul ăsta n-are somn, se macină pentru noi, ai văzut ce frumos s-a chibzuit la toate...

ION ȚICȘA (ca de obicei, după un comentariu expresiv mimat) :

Limba-n gură n-are os,
O sucești în sus și-n jos...

(Îl cheamă pe băiatul lui Roșu și îi spune ceva la ureche. Acesta dă din cap : „am înțeles“, și pleacă neobservat.)

PAVLIDA (printre hohotele unui ris ascuțit, savurînd) : Nea Sofrone...

CANDREA (încurajat, pe tonul pătimaș de mai sus) : Adineauri, te jurai că nu ești negustor, și-acum vrei să desfaci toată mina, cu toptanu' și cu amănuntu' ! Rușine !

SOFRONEA (maiestrate ofensată) : Băiete, uite ce e...

CANDREA (sufocîndu-se) : Rușine, mă, rușine !

ROȘU : Afară cu el ! Ce stați ? Dați-l afară !

KESSLER : Sezi la locul tău, Roșule.

DUMITRU ȚICȘA (supărat, lui Candrea) : Cum vorbești, mă, cu un om mai bătrîn ? Omul care te-a învățat meseria, mă !

SOFRONEA : Așa-i, că și uitasem cît m-am canonic cu tine. D-ăștia îmi ești. (Lui Kessler.) Dumitale, Johann Kessler, ți-ar plăcea să vină un mucos și să-ți dea peste nas ? Trebuie, ori nu, să se țină seama de anii pe care-i purtăm în spinare ?

KESSLER (fără chef) : Trebuie.

SOFRONEA (presează) : Atunci ? (Kessler, la mijloc, între el și Candrea.)

CANDREA : Nea Kessler... (Pufnind nemulțumit, Kessler îi întoarce spatele.) Așa, așa... Mă Dumitre, tu de ce taci ?

DUMITRU ȚICȘA (arțăgos) : Iaca-așa vreau. Nu-s toți cu gura mare ca tine.

CANDREA (a pierdut teren, acum întrebă încet) : Bodîncă ?

BODÎNCĂ (stîns) : N-am pus în gură urdă dulce de nu mai știu cînd. (Tăcere.)

DUMITRU ȚICȘA : Ei, Candrea... ce mai vrei ? Să nu mai vrei nimic ! Haide, nea Sofrone, cum rămîne atunci ?

SOFRONEA : Așa să rămînă, cum am spus. Vorbiți cu oamenii, arătați și altora în ce chip putem scăpa teferi din vremea asta de jale. Să fim ca

unul. Și să nu ne lăsăm. Auziți voi ? Mergem și cerem cu toată tăria, la conducerea minei, să facă bine a ne lăsa și pe noi să ne mai gospodărim, și dacă nu primește...

(Pe ultima jumătate a replicii întră băiatul lui Roșu, adresînd invitația „pe aici, nene” unui grup numeros de muncitori, între care Onciuc, Gheață și Vlase.)

VLASE : Și dacă nu, ce, Sofronea ?

(Pauză, în timpul căreia mișcarea în scenă — discretă totuși — subliniază o anumită schimbare în raportul de forțe ? Sofronea nu mai domină adunarea.)

SOFRONEA (cu o jovialitate recompusă rapid, în care reia accentele din momentul primei sale apariții) : To-varășul Vlase ! Hai noroc, mă to-varășe, în mijlocul nostru ! Uite c-a venit la botezul copilului ăsta !

VLASE : Am venit la botez să împiedic o înmormîntare.

SOFRONEA : Cum... adică... ?

VLASE : Vrei să înmormîntezi mina, domnule Sofronea ?

SOFRONEA (patetic) : Eu ?

VLASE (sec) : N-o să-ți meargă.

ONCIUC (strigă) : N-o să-ți meargă, sforarule !

VLASE : Care e tariful, domnule Sofronea ?

SOFRONEA : Cum adică, tariful ?

VLASE : Așa. (Celorlalți, explicativ.) Că doar nu putem păragini mina fără un tarif. (Lui Sofronea.) Dacă te-ai pus pe negustorie, trebuie că ți-ai făcut și prețurile : primim jumate kil de urdă — pe zece zile mai mult de război...

SOFRONEA : He, he !...

VLASE : Ori : o litră de lapte pentru viața a o mie dintr-ai noștri, pe front. Ori mai mult, ori mai puțin, mai dă, jupîne, mai lasă, romîne...

SOFRONEA : He, he... Ce-are a face una cu cealaltă !

VLASE (tăios) : Să nu-mi faci pe pros-tul, că nu ești. Mina trebuie să pro-ducă pentru front.

SOFRONEA : Frontu-i la dracu, iar oa-menii ăștia aici n-au ce mînca și aici n-au unde se adăposti.

GHEAȚA : Milos, Sofronea. Bogda-proste !

ONCIUC : Să-i rămînă milostenia-n gît ! Dacă prăpădim mina, războiul se lungeste. Cu foamea și suferințele lui cu tot. (Lui Kessler.) Așa-i, bătrîne ?

KESSLER : Asta-i la mintea oricui. CANDREA (strigă) : Dacă-i om cinstit ! KESSLER (moale) : Dacă-i muncitor.

(Loc liber în jurul lui Sofronea.)

SOFRONEA : Și eu — eu ce naiba sînt ? Nu tot muncitor ? Ce ?

ONCIUC (vine lingă el și, în șoaptă, foarte de aproape) : Cioclu. Te-ai făcut cioclu, mă, gură-dulce.

GHEAȚA : Tarabagiu te-ai făcut !

CANDREA : Mai afurisit decît Prema-rele ! Ța ar vinde-o și pe mă-sa, dar de mină a uitat pînă azi. S-a tre-zit Sofronea, milosul, să facă alișveri-șuri cu ea !

PAVLIDA : Ba cu sîngele băieților noștri, care-s pe front. Ar trebui zi-dit de viu în galerie !

ONCIUC : Dă-l dracu', să ne spurce mina ? !

PAVLIDA (lui bărbatu-său, nemulțu-mită) : Spune și tu ceva, nu sta de lemn ! (Bodîncă se scutură.)

ROȘU (băiatului) : Ce-i cu tine aici, mă ? Du-te acasă, că viu și eu... și-ai să vezi tu bătaie ! (Îi dă o pal-mă și-l scoate afară.)

SOFRONEA (a pălit, dar căutînd în-telegere la Vlase) : Asta nu-i dis-cuție civilizată. Ai ceva de împărțit cu mine, hai să stăm pe undeva și să vorbim. Nu cu... (Gest circular.)

VLASE : Aici, aici. Ce, nu-ți place în-tre muncitori ? Ți-e frică de clasa muncitoare ?

SOFRONEA : Ia mai lăsați-mă în pace ! Muncitori, nemuncitori, ce vă tot în-ghesuți aici ? Nu se mai poate res-pira ! Înăbușiți copilul ! (Furios.) V-a poftit cineva, mă ?

ION ȚICȘA (ridicîndu-se încet) : Uite, eu. Eu i-am chemat, și dacă-i botez, e botezul pruncului meu. Ce credeai, că ne amețești cu vorba ? Nu mai știm care-i albă și care-i neagră ?

DUMITRU ȚICȘA : A vorbit mutu' ! Am apucat-o și pe-asta !

ION ȚICȘA : Eu n-am apucat să te știu cum gîndești cu capul tău !

ONCIUC (pofțicios și naiv, ca la o descoperire mare) : Aaa, tutun ! (Își ia de o țigară.)

ION ȚICȘA : Ce faci ? Dă-i dracu' tutunul înapoi, e de la Sofronea. (Îi scutură foiața și trîntește pachetul în brațele lui Sofronea.) Cristină, dă-le-ncoa ! (Ia bunda și jucăria copi-lului și le dă aceluiași, care le pri-mește mecanic.)

SOFRONEA (înainte de a dispărea) : Am să scriu la București... lui Titel Petrescu...

ONCIUC : Şi lui mareşalul Averescu, dacă-ţi place !

CANDREA : Ei, Johann Kessler, ai văzut ce vitează ţi-e omul ?

KESSLER (*supărat*) : Nu-i omul meu. Şi nici eu nu-s al lui. Numai că nu-mi place ca tinerii să se urce în cap la ai bătrâni, care i-au învăţat să trăiască.

CANDREA : Dar dacă te învaţă rău ?

VLASE (*lui Kessler*) : Dumneata ai făcut armata : eşti în post şi te strâng bocancii. Vine unul, fie el şi cu pârul alb, şi-ţi zice : lasă puşca, descalţă-te şi du-te după tirlici. Ce faci, îl ascuţi ? Cu roşătura o mai duci până îţi vine schimbul, dar fără armă ? Fără armă, Kessler ?

KESSLER : Te cureţi.

VLASE : Duşmanul atita aşteaptă : să dai arma din mână. Manganul e arma noastră. Nu-l dăm !

BODÎNCĂ : Nu-l dăm, tovarăşe Vlase, ai dreptate. Sofronea-gură-dulce poate să se dea şi peste cap. (*Oftează.*) Afurisitu', nu ştiu ce-avea, dar, când vorbea, parcă-nghiţeam bunătăţile alea... (*Îşi linge buzele.*)

VLASE : Nu mai e mult şi-ai să-ţi astîmperi foamea, Bodîncă. Oraşul reface legătura cu noi. Să nu stăm nici noi cu mîinile încrucişate.

ROŞU : Aşa e, aşa e, cum zice tovarăşu' Vlase !...

GHEAŢĂ : Ia vezi, mă, că te caută peafară Sofronea.

PAVLIDA : Chiar aşa, cum aţi uitat de asta ?

(*Roşu dispăre urgent.*)

ION ȚICȘA (*așezîndu-se și desfăcînd larg armonica*) :

S-a vopsit cioara ca neaua,
A plouat — s-a dus vopseaua !

Intunerie

FIERBINȚEALĂ

Magazia. Inginerul Cortez, în fundul scenei, lucrează la asamblarea unor piese de compresor. În planul întii, Florescu și Vlase spală cu benzină alte piese.

VLASE : Chiar în galeria a treia există minereu extras, gata de încărcare. Cum străpungem porțiunea prăbușită, îl putem trimite... dacă pornește funicularul.

FLORESCU : De asta are grijă oraşul.

Legătura se reface acum. O să primim curent. Se va reface şi drumul. VLASE : Înseamnă că lucrurile merg bine.

FLORESCU (*incrunat*) : Acolo, da. Însă aici... M-au izbit unele aspecte de-a dreptul ruşinoase...

VLASE : De pildă ?

FLORESCU : De pildă, şleahta asta de indivizi fără căpătii, pe care ai luat-o sub aripă. Nişte vagabonzi care...

VLASE (*întrerupe*) : Aşa sînt acum. Nu e scris nicăieri că aşa trebuie să rămînă.

FLORESCU (*ironic*) : Te-ai pus să-i reeduci !

VLASE : Asta au s-o facă alţii. Mai pe îndelete. Acum, Cititu, Muşama, Chi-păilă trebuie doar să aleagă. În zilele astea, fiecare om trebuie să-şi aleagă drumul. Înainte sau înapoi. Nu mi-e deloc indiferent ce aleg ei.

FLORESCU : Totuşi, le dai prea mult credit. De ce i-ai pus să facă ei cercetările la Premare... pentru compresor... şi nu le-ai făcut tu, cu autoritatea ta ?

VLASE : Puteai să înţelegi singur. A venit şi pentru ei vremea să înveţe că totul se cucereşte. Prin luptă !

FLORESCU : Mda. Da' chestia cu biblia paznicului ? În loc să combaţi misticismul, ce-ai făcut ? Ai intervenit să i se dea biblia înapoi.

VLASE (*zîmbind*) : Şi alteceva ?

FLORESCU : Uite cum bagatelizezi o problemă politică serioasă...

VLASE : Frăţioare, ţi-am mai spus eu, a face politică e una, a da berbeceşte cu coarnele, alta.

FLORESCU (*înfepat*) : Mulţumesc !

VLASE : Gherasim e om cinstit. Am stat de vorbă îndelung cu el. În mintea lui adormită se întîmplă ceva, ascultă-mă pe mine. (*Pauză.*) Nu înseamnă că tot ce fac aici e bine. Chiar spune-mi de cîte ori crezi că greşesc. Îndreaptă-mă. (*Zîmbind.*) Îndreaptă-mă ca pe un cui îndoit. Vezi numai să nu-ţi dai peste mînă. (*Îi ia un deget şi-l examinează cu atenţie.*)

FLORESCU (*surprins*) : La ce te uiţi ?

VLASE : Nu ţi-i minte cînd ai venit la noi şi-ai împrumutat ciocanul ?... (*Îl priveşte zîmbind.*) Ciocanul...

FLORESCU (*uimit*) : Ciocanul pentru revizia roţilor ?

VLASE : Exact. Ți-am spus că nu-i potrivit pentru cuişorul tău. Nu m-ai ascultat — şi-ai lovit alături. (*Ride.*) Poftim, după atîţia ani, tot se mai cunoaşte semnul.

FLORESCU : Cum nu mi-am dat seama ? ! Vecinul ! Vecinul nostru... O-mul care mi-a pus în mână „Mama” lui Gorki... (O clipă.) Dar cum... de ce-ți spune Vlase ?

VLASE : Am rămas cu numele conspirativ.

FLORESCU : Da, da... Acum te recunosc. Mult te-ai mai schimbat ! Știi, de atâtea ori, în toți ani ăștia, m-am gândit la discuțiile noastre... Ții min-te ? Până după miezul nopții...

VLASE : Maică-ta venea după tine...

FLORESCU : N-aș fi crezut să ne mai întâlnim !

VLASE : Uite că pământul e mic... Chiar am vrut să te întreb : delegația mi-ai arătat-o, dar nu mi-ai povestit cum ai ajuns aici.

FLORESCU : Era nevoie de un om priceput la treburi miniere și obișnuit să urce munții. Organizația m-a trimis pe mine. A trebuit să-mi desfășor toată măiestria sportivă ca să ajung. Drumul e distrus.

VLASE : În ce an ai lăsat facultatea ?

FLORESCU : În trei. Dar n-am lăsat-o ; m-au dat afară.

VLASE : De ce ?

FLORESCU : M-a apucat un fel ciudat de tuse în timpul cuvântării domnului decan despre măreția „războiului sfânt”. (Zimbește vinovat.) Copilării...

VLASE : Așa... (Intinzându-i o piesă.) Gata, e curată. Se apropie ora mesei. Mă duc să scot conserve pentru oameni. Până se încălzesc... (Iese.)

FLORESCU (dându-i piesa lui Cortez) : Poftim !

CORTEZ : Pune-o deoparte. Acum, o țigară.

FLORESCU : Tare încet lucrezi, dom'le inginer.

CORTEZ : Lucrez cum trebuie.

FLORESCU : Compresorul trebuie să fie gata mâine.

CORTEZ : Va fi.

FLORESCU : De ce n-ar fi înainte, dacă se poate ?

CORTEZ : Nu se poate. Un lucru temeinic se face cu atenție, fără nervi.

FLORESCU : Ba cu nervi, cu nervi, dacă te doare fiecare clipă care ar putea fi câștigată și se pierde. (FuriOS.) Liniștea asta a dumitale...

CORTEZ : Tinere, ești prea necopt ca să-mi dai lecții.

FLORESCU : Diferența de vîrstă nu schimbă lucrurile.

CORTEZ : Mai mult timp am irosit azi cu insolențele și punerea lor la punct. (Treacă de la el.) Mîine, compresorul va fi totuși gata. Acum plec. (Stringe piesele și cutia cu benzină.)

FLORESCU (sare în sus) : Cum așa ? CORTEZ : Trebuie să cer permisiunea ca să merg la masă ? Dacă trebuie...

FLORESCU : Ce faci cu benzina asta ?

CORTEZ : O pun deoparte. O să-i caut un capac. E păcat să se evaporeze. M-am dus.

FLORESCU (acru) : Poftă bună. (Cortez iese.) Văd că ai multă grijă de dumneata. Ce ți-aș mai... ah ! (Intră Vlase.)

VLASE (întinzînd greu) : Iarăși v-ai ciondănit ? Ți-am spus să nu-l întăriți pe Cortez. Avem nevoie de cunoștințele lui.

FLORESCU : E plin de tabieturi și comodități ! Dacă vrea să înceapă o viață nouă, să le arunce !

VLASE : Întii să monteze compresorul... (Se frînge, gata să cadă.) Ține-mă...

FLORESCU (îl prinde în brațe) : Ce-i cu tine ?

VLASE : Liniștește-te... M-a atacat cîneva... Cuțitul... (Cade.)

FLORESCU (îl întinde, își scoate haina și i-o așază sub cap, caută febril) : Ajutor !

(Se năpustește spre ușă ; se întoarce imediat cu Onciuc.)

ONCIUC : Unde ? Nu te speria, poate nu-i rău tare. Ah, aici, umărul. Nu da alarma, să nu se afle la mină. Ușor, ușor. (Rupe cămașa, leagă rana.) Mă duc să aduc ceva... știe bătrîna mea. Vezi să rămîie cîneva cu el. Și tu, du-te la mină. Stai acolo.

(Iese repede.)

FLORESCU : Cum te simți ? Te rog, spune ceva. (Pauză.) Cum ai albit, omule ! Cine-ar putea ști prin cîte-ai trecut ? Niciodată nu spui nimic. (Naiv.) Știi cîte nopți te-am visat în anii ăștia ? Curios, nu țineam minte cum arăți. (Ride trist.) Cîteodată purtai sulită și zale. Ce te mai invidiam ! Și uite că n-ai decît o cămașă albastră... cu un nasture rupt...

DINA (intră în fugă, albă, speriată) : Mi-a spus Onciuc... Cum îi e... Doamne sfinte, sînge !

FLORESCU : Nu boci !... O să-și vină în fire... Stai aici cu el. Ai grijă. Dacă e ceva rău, mă chemi.

DINA (în șoaptă) : Mi-e frică să nu... FLORESCU : Nu trebuie... Nici nu bănuiești cît e de puternic. Așteaptă. (Iese.)

DINA (ingenunchează lângă Vlase, culcă urechea la pieptul lui): Ce tare bate... Ce repede! Parcă-mi spune ceva. Mie-mi spune? Ce? Vorbește-mi. Ți-e rău? (Firesc.) Nu poate să-ți fie rău când ești cu mine. Sau... nu mă recunoști? Adu-ți aminte, sint eu... (în șoaptă)... pasărea Colibri.

VLASE (aiurează): ... Ei nu sint cum par... Se ascund... e cineva în umbră. (Tare.) De ce minți? Minți! De ce minți?

DINA (izbucnește în plins): Cine te minte? Dă-mi durerea ta, o iau cu bucurie. Lasă pe umerii mei tot ce te-apasă — amărăciuni, chinuri, să le port eu. Nu sint prea mică, nu-s prea slabă, am să le port.

VLASE: Ceva... nu din senin... ceva lămurește totul...

DINA: Uită, dragul meu, uită-le pe toate. Lasă-mă să stau mereu lângă tine, să te ajut să uiți.

VLASE: Ai grijă, băiete... să afle... tovarășii...

DINA: Liniștește-te, iubituie, or să afle... tovarășii... Eu o să iubesc tot ce iubești tu... O să cred în ce crezi tu. Ca și când m-aș fi născut cu iubirea, cu credința ta. (Pauză.) Dă-mi numai un semn că mă înțelegi...

VLASE: Nu vă lăsați amăgiți...

(Dina își frînge mâinile. Intră Onciuc.)

DINA: Mi-e frică, moșule. Nu știu ce-i cu el...

ONCIUC: Are fierbințeală. Stai, fetițo, nu te zbuciuma. I-am adus niște ierburi de leac. Au să-l pună pe picioare.

(Intră Căndrea, Florescu, Ion Țicșă și alții.)

FLORESCU: Repede! Toți — fuga, pe urma banditului! Nu poate fi departe.

CĂNDREA: Și să lăsăm mina fără pază? Nu. Cel mai de seamă e să păstrăm mina. Pe ticăloși o să-i mai întîlnim noi, nu se lasă ei cu una, cu două... Trebuie să întărim gărzile de pază ale minei. (Către Florescu.) Ia o hîrtie și scrie echipele și orele de gardă. Lupta abia începe!

VLASE (se ridică în capul oaselor): Vor să ne nimicească... Vor să ne îngenunche poporul...

Intuneric

„NU NE AUDE NICI DRACU'!”

Intr-un con de lumină, Mușama. Vorbește cuiva nevăzut. Deși nu primește nici o replică auzită, va avea pauze de atenție și ascultare.

MUȘAMA: Nu era nimeni acolo. Da' eu de unde să știu asta?! (...) Mi-a fost, sigur că mi-a fost frică, ce, te joci cu gherla? Dacă mă prinde... adio mamă! (Pauză.) Zi-i mai tare, aici nu ne-aude nici dracu'!... Ba am dat cu toată puterea. Am strîns prăselele de m-a durut mîna. Ce să fie! Mi s-a părut că întoarce capul... asta a fost! Dacă mi se uita în ochi? Nu pot să mă uit în ochii lui... ai văzut ce ochi are? Brici! Așa c-a lunecat nifel șișul. Are baftă! N-ai văzut cum îl ascultă deșteptii ăilalt? Parcă-i beau cuvintele... (Probabil ascultă un potop de invective)... Zău? Pînă acum, eu le-am încercat pe toate. Tot eu!... (Sec.) Nu s-a ales, nu zic. Ei, dacă nu-s bun de nimic, basta. Cîți mi-ai dat, i-am băut, alții n-ai să-mi dai. (...) Ca ce să mai stau? (Ascultă.) Ne, ne, ne! Nu mi s-a urît cu viața. (...) Uite-așa, împuțită cum e. (...) Nu mă bag. Nu, nu. Caută-ți altul. (...) Și ce-am eu cu ei, ce-mi pasă mie de mina lor? (...) O fi, da' nici nu mă calcă pe coadă. Pînă una-alta, îmi dau să mînînc. (...) Mai bine să muncesc aici decît să scot la sare. (...) (Cu voce gîtuită.) Ba de asta n-ai să suflă nimănui. N-ai să mă torni, ce naiba! Cînd ai avut nevoie... (E întrerupt.) Nu s-ar putea... altfel? Pot să mă curăț... (...) Nu se știe... cu lucruri dintr-astea, nu știi nicio-dată. Las' că am auzit eu! (...) N-am spus asta. Bine, bine... Ce ești așa supărăcios? Stai să mai vedem. Mai spune o dată, mai deslușit. (...) Scot eu. N-avea grijă, nu se prinde moșul. (Pe gînduri.) Dar să știi, la mulți o să le iasă os prin os, vai de capul lor! (...) Eu, slab de înger? Cite-am văzut la viața mea, aoleu! (...) Ce, de ăla ți-e grijă dumitale? Bine, am să mă duc eu. Și nu mi-ai spus: cit îmi iese? (Ride.) Pentru așa o treabă? Ei, tocmeală! Dar nici așa. (...) Ai să mai dai... Ai să mai dai... Și ascultă aici, că am și eu o vorbă: după aia o șterg. Și tu ai să m-ajuti, auzi? M-am săturat pînă-n gît! (Face cîțiva pași, apoi se întoarce.) Atunci, la ora nouă fix. Și-afuri-

sit să fiu dacă nu-i ultima oară când
mă bag într-o porcărie dintr-astea !

Intuneric

BILET PENTRU POIANA NARCISELOR

*Magazia. Vlase stă întins pe un pat
de campanie.*

FLORESCU (*intră și se așază pe scaun*):

Cum îți mai merge ?

VLASE : Sănătos, voinic !

FLORESCU : Ai dureri, știu eu, nu mă
duci.

VLASE : Ce-i asta, vizită de spital ?
Fugi, mă, de-aici !

FLORESCU (*stînjenit*) : Bine, bine, lasă
subiectul ăsta. Știi că, dacă ținem rit-
mul, în trei zile terminăm străpunge-
rea ? (*Ride încetșor.*) Ai dreptate că
mă ironizezi uneori. Merg prea de-
parte cu pasiunile mele polițiste. Știi
ce fac ? De câteva zile supraveghez în
răstimpuri casa lui Sofronea.

VLASE : Și ?

FLORESCU (*amuzat*) : Nimic. A dis-
părut de-acasă. Azi mi s-a părut că
dau de-o urmă. Văd în crăpătura
unui oblon ceva alb ; trag — și scot
o basma. Dar degeaba : nimic miste-
rios — și nici măcar comestibil. Cui
îi prisoșește acum mincarea ?

VLASE : O basma, și atât ?

FLORESCU : Nu, avea în ea niște nuci.
Dar toate stricate. Cine știe cine le-o
fi uitat acolo ? În sfârșit. Da... (*Pauză.*)
Dina n-a fost azi ?

VLASE (*pe gînduri*) : A fost și a plecat.
FLORESCU : Fata asta e o romanțioasă
și o exaltată. Serios. Nu pare să fie
un om rău, dar pare-ar trăi pe altă
lume. Mai e și îndrăgostită pînă peste
cap. (*Pauză.*) N-auzi ce-ți spun ? De
ține e îndrăgostită. O știi foarte bine.

VLASE : Să zicem.

FLORESCU : Și tu ?

VLASE : Și eu, ce ?

FLORESCU : Ești un sloi de gheață !

VLASE : Nu e timp de dragoste, frăți-
oare.

FLORESCU : Zi-i mai bine că te temi
de dragoste. Poate ai ajuns la o
vîrstă cînd devii comod, calculat în
viața sentimentală.

VLASE (*amărui*) : Comod și calculat —
ce simplu e ! (*Pauză.*) Știi la ce mă
gîndeam tot timpul cîm am fost în
lagăr ? Dacă scap cu viață, primul
lucru după Eliberare — iau trenul
pînă la Brașov și merg să mă tăvă-

lesc prin iarbă, în Poiana Narciselor.
O zi, două, cinci, de-a dura prin iar-
bă, pînă mă satur...

FLORESCU : Foarte bine !

VLASE : Primul lucru după Eliberare:
m-am dus la Județeană — și-am fost
trimis la mină. Trebuie să-ți spun și
ție cîtă nevoie are frontul de man-
gan ? Nu-mi aparțin numai mie, nu-
mi pot îngădui să mă risipesc în alt-
ceva. Poiana Narciselor și... celelalte
— mai tîrziu !

FLORESCU : Cînd ?

VLASE : Cel mai devreme, după război.
(*Cald.*) Crede-mă, sînt tot atît de ne-
răbdător ca și tine. (*Intră Cititu.*)
Ai adus ?

CITITU (*lui Vlase*) : În noaptea aceea
de pomină, cînd l-am legat pe Ghe-
rasim, am dat peste scrisori. Ți-am
adus una singură, restul hîrtilor se
vede că le-am fumat. Asta e scrisă de
Chipăilă ; citește-o. (*Vlase o ia și o ci-
tește. Intră, tulburat, Onciuc.*)

VLASE : Îți mulțumesc, Cititu. O
să-ți spun eu mai tîrziu de ce mi-a
trebuit. (*Cititu iese.*)

FLORESCU (*lui Onciuc*) : Ce se aude,
bătrîne ?

ONCIUC (*încet*) : Prost de tot. Cînd
mi-a dat explozibilul în primire, to-
varășul Vlase mi-a zis : „Onciucule,
în fiecare zi, să socotești dinamita
și fitilul. Bagă de seamă, nu din
ochi ! Kilogram de kilogram, centi-
metru cu centimetru. Să nu se fure“.

FLORESCU : Și ce s-a întîmplat ?

ONCIUC (*cu teamă*) : Lipsesc cîțiva
metri buni de fitil.

VLASE (*sare din pat*) : Ce ? Cînd a
putut să dispară ?

ONCIUC : Pesemne... cînd m-am dus
să-ți aduc ierburile de leac.

VLASE (*izbucnire*) : De ce te-ai dus ? !

Cine ți-a dat voie să-ți lași postul ?

ONCIUC : Erăi... mă durea inima...

FLORESCU : Lasă-l, acum.

VLASE (*potolit, ton rece, ritm rapid,
lui Florescu*) : Fugi și adu-i aici pe
muncitori... Și pe Gherasim. (*Florescu*

iese în goană. Lui Onciuc.) Numai
fitil, sau lipsește și dinamită ?

ONCIUC : Dacă am văzut că-i lipsă la
fitil, am venit repede aici. N-am mai
cîntărit și dinamita.

VLASE : Dar cîtă dinamită ar putea
lipsi ?

ONCIUC : Știu și eu cîtă ? ! Destul să
prăbușească mina și să ne azvîrle în
aer pe toți...

VLASE (*calculează precipitat, cu car-
netul în mînă*) : Bine... uite, nu tre-
buie să se apropie nimeni de gurile

minei! Din clipa asta, Cititu, Chi-păilă, Mușama trebuie strinși la un loc la baba Sfetca. Toți, auzi? Nu iese nimeni de-acolo. Onciuc, îi păzești cu arma în mână! Mare noroc că n-am sărit încă în aer. Se poate întâmpla din clipă în clipă. (Onciuc iese. Intră Florescu, Candrea, Gherasim și cițiva mineri — Bodincă, Kessler etc.) Tovarăși, situația este foarte gravă. Se pare că dușmanul vrea să ne arunce mina în aer.

CANDREA: Cum adică? Și noi ce facem? Stăm? Să luăm măsură!

VLASE: De asta v-am chemat. Trebuie să organizăm o pază temeinică în jurul minei, să nu se poată apropia nimeni...

CANDREA: Nu ajunge. Trebuie să mergem în galerie, să găsim...

VLASE: Nu, nu trebuie.

FLORESCU: Și dacă banditul stă înăuntru și dă foc de-acolo?

VLASE: Cu neputință.

FLORESCU: Vorbești ca și cum nu s-ar mai fi întâmplat la mina asta așa ceva. Uiti...

VLASE: Așa ceva nu se uită. Dar atunci era cauza noastră în joc. Un ins plătit, cu orice-ar fi plătit, n-o să-și riște viața pentru stăpînul lui.

FLORESCU: Ești așa de sigur?

VLASE: Da, sint! Întii, pentru că simt așa. Acum, uite și faptele. Lipsește mult fiul din magazie. Înseamnă că ticălosul așteaptă semnalul ca să aprindă fitilul de-afară.

KESSLER: Tovarășe Vlase, judecă-mă cum vrei, eu unul mă duc în galerie și găsesc explozivul.

VLASE: N-ai să te duci!

KESSLER: Ba am să mă duc!

VLASE: Ți s-a urit cu viața?

KESSLER: Dumneata te-ai dus la moarte pentru noi. Și ce, nu țineai la viață?

VLASE: Enorm. Dar eu am scăpat.

KESSLER: Ai avut noroc. Poate scap și eu...

VLASE: Noroc? Așa s-o fi numind? Sovieticii au dat peste cap punctualitatea cea mai nemțească: au intrat în lagăr cu două minute înaintea plutonului de execuție. Dumneata însă nu trebuie să riști!

KESSLER: Tovarășe Vlase, sint om bătrîn. Vrei să-ți cad în genunchi? Eu am greșit, m-am lăsat dus de mîndrie și am ascultat ca un netot tot ce îndruga Sofronea-gură-dulce. Ba i-am făcut și pe ceilalți să-l asculte... Trebuie să plătesc în vreun fel greșeala mea.

VLASE: Nimeni nu trebuie să plătească pentru o astfel de greșeală toată viața, și mai ales cu toată viața. Nu, frățioare. Trebuie să învingem și să avem cît mai puține pierderi.

FLORESCU: Eu zic așa...

VLASE: Eu zic că fiecare vorbă în plus poate fi o șansă în minus. E tîrziu. Florescule, cîte nuci erau în basma, le-ai numărat?

FLORESCU: Da, am avut curiozitatea — nouă!

VLASE (se uită la ceas): Și zici că ieri nu erau nucile?

FLORESCU: Nu. Au fost puse azi.

VLASE: Bine. Tovarăși, veniți încoace. Astea-s gurile minei. (Le arată o schiță în carnet.) Păziți aici, aici și aici! Gherasime, uite unde trebuie să stai. Limpede? Nu se apropie nimeni! Stai. Unde ți-e arma?

GERASIM: Nu umblu cu armă.

VLASE: Și dacă te atacă?

GERASIM: Eu nu trag. Bun e Dumnezeu... Nădejdea e la el.

VLASE (îi întinde un revolver): Ia-l. Tragi măcar în aer, dar tragi. Auzim și îți venim în ajutor.

GERASIM (mișcat): Dumneata... cu ce te mai aperi?

VLASE: N-am timp de discuții acum. Și ce, o să vină dușmanul tocmai la mine? Duceți-vă! (Rămîne Florescu, care îl privește interogativ.) Cineva a vrut să anunțe ceva, dar era prea zgîrcit ca să piardă, pe lingă basma, nuci bune. Le-a dat stricate. Dar cine? (Brusc.) Florescule, tu vei sta de pază aici. (Îi arată carnetul.) Cunoști casa? Dar mai întii îl rogi pe inginerul Cortez să vină pînă aici. Să nu afle nimeni.

FLORESCU: Rămii aici? E lucrul cel mai primejdios dacă...

VLASE: Și să pui mămăliga pe foc e primejdios.

FLORESCU: Bănuiești pe cineva?

(Se aude motorul compresorului.)

VLASE: Merge bine compresorul nostru? „Vreau să învăț de la dumneata”... Prea multă cumsecădenie... (Pe gînduri.) Prea mult dulce îmi dă un gust amar. Știi vorba aia: „Nu umbla cu șapte nuci!” Cineva umblă aici cu nouă nuci. Și alea, stricate! Ochii-n patru, frățioare! (Îi împinge de umeri spre ieșire.)

Întineric

ÎN CAMERA DE FOC

Magazia. Vlase, singur, se îndeletnicește cu ceva destul de ciudat: cu o cârpă, pe care o înmoaie într-un bidon cu gaz, unge atent încuietorea ușii și o încearcă pînă cînd aceasta nu mai produce nici un zgomot la manevrare. Pe urmă, se șterge pe mîini și, consultîndu-și ceasul, așteaptă, cu mușchii destinși. Intră Cortez cu Dina.

CORTEZ: Bună-seara.

VLASE: Bună, să sperăm. Cît e ceasul dumitale? Eu am o rablă.

CORTEZ: Opt și douăsprezece minute.

VLASE (potrivindu-și pe-al lui): Dumneata, domnișoară? Te-a chemat cineva aici?

DINA (surprinsă de tonul sever): Nu... tata a ținut să vin cu el.

CORTEZ: Am presupus că e vorba de comunicarea unei dispoziții, deci că n-o să ia mult timp. Dina...

VLASE (Dinei): Ei bine, nu e nevoie de dumneata aici. Pleacă imediat acasă.

DINA (îi dau lacrimile): Dar... dar... (Încet de tot.) Am venit să văd ce mai faci.

VLASE: Bine, mersi. Acum poți să te duci.

DINA: De ce!? De ce-mi vorbești așa! Ai uitat tot, tot? Leagănul...?

VLASE (greu): A fost. Nu ne mai putem legăna cu visuri dulci... Du-te, să nu-ți mai spun o dată!

(Dina îl privește, împietrită, și se retrage. Vlase încuie, neauzit, în urma ei, și scoate cheia.)

CORTEZ: Curios! Flica mea își făcuse o părere excelentă despre dumneata. I-ai distrus-o dintr-o lovitură.

VLASE: Cum e vremea pe-afară?

CORTEZ: Poftim?

VLASE: Toamna asta seamănă cu cea din '37. Era tot așa caldă. Apropo, ce crezi, se schimbă clima? Nu ți se pare că în ultima vreme verile sînt mai lungi și iernile mai scurte? Ce părere ai?

CORTEZ (îl privește cu atenție): Te știam zgîrcit la vorbă.

VLASE: Da, de obicei. Astăzi însă am o poftă grozavă de discuție. Știi, se întîmplă la unii: vezi cîte-un mută-lău care, așa, deodată, capătă o mîncărime de limbă, ceva de speriat!

CORTEZ: Trebuie ca și interlocutorul să aibă chef de pălăvrăgeală.

VLASE: Nu e obligatoriu de la început. Pofta vine mîncînd.

CORTEZ: Bine, atunci să ne alegem subiecte din ce în ce mai interesante: soiurile de sparanghel, vînațoarea de liște — eventual, tratamentul în combaterea reumatismului...

VLASE: Sau, de exemplu, despre soarta deținuților care au lucrat la mină.

Știi, primele două loturi. Nu mi se pare mai puțin pasionant.

CORTEZ: Nu pricep!

VLASE: Străduiește-te. (Pauză.) Ce s-a întîmplat cu acei oameni? Unde sînt acum?

CORTEZ: Nu știu. Nu vād de ce mă întrebî tocmai pe mine. Oricum, e tîrziu, aș vrea să mă culc. (Se ridică.)

VLASE: Totuși, stai să lămurim...

CORTEZ (iritat, își privește ceasul): Ți-am spus că nu știu.

VLASE (citește scrisoarea-tip): „Dragii mei. Sînt sănătos. Aici îmi merge bine. N-am nevoie de nimic“. Cu noști scrisoarea asta?

CORTEZ: A cui?

VLASE: E scrisă de Chipăilă, dar textul era același la toate. E scrisoarea-tip pe care deținuții sortiți lagărului de exterminare trebuiau s-o scrie acasă.

Pentru liniștire.

CORTEZ: Îngrozitor!

VLASE: Acum afli? Scrisoarea asta, alături de altele, a fost găsită în bucatăria dumitale, înainte de venirea mea.

CORTEZ: Nu eram obligat să citesc corespondența pe care trebuia s-o expediez.

VLASE: Dar ca s-o expediezi ar fi trebuit s-o timbrezi, nu? Domnule Cortez, zgîrcenia ți-a jucat o dublă farasă: știind că oamenii tot vor muri, nici n-ai mai expediat scrisorile și, în plus, le-ai păstrat pentru aprins focul. (Conclusiv.) Nu ești chiar atît de neștiutor pe cît pari.

CORTEZ (ironic): Neștiutor... ce termen! Ce-ai fi vrut? Să lupt împotriva fascismului, împotriva morții?! Vorbînd lucid, crezi că e, în general, posibil? Și la ce bun? Ofițerul S.S. care era aici mi-a explicat că deținuții de drept comun urmau să fie lichidați în cadrul operei de asanare a societății.

VLASE: Sigur, tocmai fasciștii și-au găsit să asaneze societatea!

CORTEZ: Ei sau alții, n-are importanță. Dumneata nu îndemni la uciderea fasciștilor?

VLASE: Fasciștii nu sînt oameni.

CORTEZ : Posibil. În orice caz, nu cred că declarații pot fi îndreptați.

VLASE : Dacă au fost stricați, pot fi și îndreptați.

CORTEZ : N-am auzit de vreo forță politică în stare să-și ia sarcina de a desființa în mod uman periferia societății. Nu există oraș fără periferie, și nici societate fără periferie.

VLASE : Nu zi vorbă mare. Există. Și, mai ales, vor exista.

CORTEZ : Asta miroase a utopie. Dar chiar admitând-o, numai moartea e o realitate puternică, o realitate despre care nu știm nimic. (*Grav.*) Nici nu știm dacă nu cumva e o izbăvire. A fost un gânditor : Schopenhauer. Poți să-l întrebi pe Cititu. Ei bine, acest Schopenhauer demonstrează că moartea e preferabilă vieții. (*Își privește nervos ceasul.*)

VLASE (*rar*) : Cu toate acestea, am auzit că mergea la restaurant cu tacimurile lui — să nu se molipsească de vreo boală. Și a ajuns la adânci bătrâneți. Se ferea de izbăvire ca de foc !

CORTEZ : Autoritatea morții nu scade, cu toate anecdotele lumii. Toți se vor izbi de realitatea ei implacabilă. Degeaba bagi capul în nisip, ca struțul, ocolind ideea morții.

VLASE : N-o ocolesc deloc. Cine nu se gîndește la moarte nu e om.

CORTEZ : Deci, împacă-te cu ea. (*Ceasul.*)

VLASE : Nu ! Țin seamă de ea, fiindcă am în vedere răzgul care mi-a rămas.

CORTEZ : Cred că trebuie să punem punct. Tot nu...

VLASE : Moartea e un creditor. Cîndva, trebuie să-i achit polița. Totul e să plătesc cît mai tîrziu, iar pînă atunci să folosesc din plin bogăția vieții...

CORTEZ : Foarte frumoase figuri de stil. (*S-a dus la ușa.*) La revedere ! (*Înăbușit.*) Ce-nseamnă asta ? E în-cuiată ușa ? Unde-i cheia ?

VLASE (*liniștit*) : Nici nu știu dacă a avut vreodată. Dar mai stai, mai stai, discuția era interesantă... Îți plac nucile ?

CORTEZ : N-am timp de glume. Mi-e somn. Descuie !

VLASE : Ți-e somn ? Așa devreme te culci ? (*Ceas.*) La nouă fără cinci ?

CORTEZ : Descuie imediat !

VLASE : Cum să-ți explic... Nu cred c-am s-o fac. (*Cortez se proptește cu umărul în ușa.*) E solidă. (*Cortez a-leargă la fereastră, smucește obloa-*

nele de scinduri.) Pe-afară are gratii, ai uitat ?

CORTEZ (*ultima încercare de a se stăpîni*) : Cheia ! Dă-mi cheia, îți spun ! (*Broboane de sudoare, cînd privește ceasul.*)

VLASE : Pentru cîteva minute de somn, acolo, faci atîta caz. Ai o noap-te întreagă ! E nouă fără patru minute... ba nu, fără trei minute. Nouă nuci fără trei minute.

CORTEZ : Pentru ultima oară : descuie !

VLASE : N-ai vrea să mă înveți un joc de societate ? Bridge, de exemplu. Aud că...

CORTEZ (*de nerecunoscut*) : Te-nvăț eu... Te-nvăț eu un joc. (*A scos pistolul.*) Cheia !

VLASE (*pe gînduri*) : Văd că ai renunțat la clește. Te-ai hotărît să apuci jarul cu mina. Știi ce se întîmplă în asemenea ocazii ? (*Aruncă cheia pe fereastră.*) Te frigi !

CORTEZ (*innebunit*) : Ai aruncat cheia !

VLASE : Te așteaptă afară.

(*Cortez se învîrtește, turbat, în încăperea Metronom. Se decide, trage focuri în broasca ușii, forțează ușa, trage asupra lui Vlase, se năpustește afară. Glonte destinate lui Vlase nu l-a nimerit.*)

VLASE (*încercînd să deschidă ușa care s-a blocat*) : Ce spunea Schopenhauer ?

Intuneric

NU STA LA MIJLOC !

Decorul din prolog. Slab luminat, pe treptele casei lui Cortez, stă Florescu. E înarmat. Dina vine plîngînd.

FLORESCU (*se ridică tulburat*) : Ce-ai pățit, Dina ?

DINA : M-a gonit. A strigat la mine. El !

FLORESCU : Cine ?

DINA : El. Vlase. De ce ? Ce i-am făcut ? Nu pot să înțeleg.

FLORESCU : Vorbește deslușit. Ce căutai la el ?

DINA : Nu știu. M-a luat tata și m-a dus. Ca niciodată. După ce i-ai spus să se ducă la Vlase, m-a apucat tare de mină și m-a tras cu el.

FLORESCU : Ce nevoie avea de tine acolo ?

DINA : Ți-am spus că nu înțeleg. Vläse m-a dat afară. A fost îngrozitor... (Plînge.)

FLORESCU : Ba a făcut foarte bine. (Scapă.) Dacă ți se întîmpla o nenorocire ?

DINA : Mie? Ce putea să mi se-ntîmple ? Ce nenorocire ?

FLORESCU : Săreai în aer. (Își dă seama că divulgă și încearcă, stingaci, explicații.) Sigur, nu trebuie să crezi în tot ce se vorbește... Era zvonul că se pune la cale o explozie.

DINA : Iar ? Și Vläse ? A rămas acolo! (Pauză.) Nu știe nimic ! (Vrea să fugă înapoi.)

FLORESCU (o reține) : Fii cuminte ! Vläse știe. Nu pățește nimic, doar e cu tatăl tău.

DINA : Mă înspăimîntă gîndul unei explozii. (Pauză.) Trebuie să fie groaznic să mori desfigurat. Nu vreau !

FLORESCU : Ce-ți veni ! Nici o moarte nu e mai plăcută decît alta.

DINA (fior) : Nu vreau să fiu desfigurată.

FLORESCU : Oho, ce idei negre ! Îți garantez că, dac' ai să-ți dai vreodată obștescul sfîrșit, asta va fi cam pe la 93 de ani. Purtînd o bonetă albă și înconjurată de o mulțime de străne-poți iubitori...

DINA : Vrei să mă înveselești, ești drăguț. Fericirea, dragostea... Nu, nu cred să le mai cunosc. Nu sînt necesară în viața nimănui. Nimeni n-are nevoie de dăruirea mea.

FLORESCU : Judeci copilărește.

DINA : Nu ești cu mult mai mare decît mine.

FLORESCU : Nu contează. Bărbații trăiesc mai repede. Poate de aceea și obosesc, poate de aceea au atîta nevoie de o vorbă duioasă...

DINA : Nu toți.

FLORESCU : Ba da.

DINA : Vläse nu. Vreau să spun... oameni ca el.

FLORESCU : Mai ales oameni ca el. E ca o piatră de rîu. Dacă apele dragostei l-ar învălui, i-ar netezi asprile, i-ar rotunji muchiile colțuroase, tăioase...

DINA : Piatra așa rămîne, apele n-o pot îndupleca.

FLORESCU : Nu-i adevărat. Albia a fost secată. De-atîția ani stă secată ! Fii primul fir de apă care vine să mîngîie, să răcorească !

DINA : Dar cum ? Tu știi cum ?

FLORESCU (gesticulează cu automatul) : Simplu. Apropie-te ! Deschide-ți inima. Îmbrățișează !

DINA (izbucnește într-un ris nestăvilit, primul ei ris cu adevărat vesel) : Așa, ca tine acum ?

FLORESCU : ? !

DINA (rîde) : Cu arma în mînă ? Așa se îmbrățișează ? Of, caraghiosule ! (Florescu sprijină cîrma de colțul casei.) Tu, cînd o să-ți vină vremea să iubești, ai să vii așa, ca un căpitan la manevre. Și-ai să-i ordoni iubitei : „Pe loc, repaus !” (Se aud, destul de înăbușit, cîteva împușcături.)

FLORESCU (sare) : Taci ! Ssst ! Taci !

DINA : Ei, te-am jignit ! Îmi cer iertare. Dar să știi că tot puști rămîi. (Îl prinde de mînă.) La douăzeci și ceva de ani... el... semăna cu tine ? Avea felul tău de a fi, gesturile astea smucite ? (Îi dă drumul.) Ce proastă sînt ! De unde să știi tu ? ! Nici nu te născuseși. (Cortez se apropie tiptil, găsește arma automată, îi scoate încărcătorul, o sprijină de zid.) Florescu, nu-i așa (îi cuprinde brațul), nu-i așa că un om ca el se naște o dată la o sută de ani ? Vorbește-mi, ați trăit sub același acoperiș. Ce fel de băiat era ? Ce-i plăcea lui Vläse ?

(Cortez înaintează spre trepte. Florescu se repede să-și ia arma.)

FLORESCU (strigă, vocea îi sună strident) : Stai ! Pe loc ! Stai !

DINA : E tata ! Florescu ! Ești nebun ? Vrei să tragi în tata ?

FLORESCU : Ce-au fost focurile de adineauri ? Unde-i Vläse ?

CORTEZ : A rămas acolo. Dă-te la o parte.

FLORESCU : Ai... mi-ai luat încărcătorul ! Ce faci cu el ? Dă-l încoace ! (Se așază în fața ușii.)

CORTEZ : Strașnic ! Îmi seduci fata, pe urmă îmi sechestrezi casa... Cară-te !

FLORESCU : Întîi — încărcătorul !

CORTEZ : Îmi pierd timpul cu tine. (Scoate pistolul.)

DINA : Ați înnebunit ? (Sare între ei.) Tată ! Dă-i ce i-ai luat.

CORTEZ : Tu, dă-te la o parte !

DINA : Nu trec. Ce-ai făcut ? Ce vrei să faci ?

CORTEZ : Nu sta la mijloc !

DINA : La mijloc ? ! (Se retrage, cu spațele spre Florescu.) Nu... Nu stau la mijloc. Îl apăr ! Îi apăr ! ! (Florescu o împinge, vrea să se îndepărteze ; Cortez îl ochește. În clipa împușcăturii, Dina se interpune din nou. Cad amîndoi.)

CORTEZ : Dina !

(Voci, pași apropiindu-se grăbiți. CORTEZ are o secundă de ezitare, o ia la fugă.)

VLASE (intră, urmat de Gherasim, îngenunchează lângă Florescu): Frățioare...

FLORESCU: Iartă-mă... mi-a scăpat. Ajută-mă... vreau să mă ridic. Vreau să...

VLASE: Stai ușurel... (Florescu, sprijinit de Gherasim, se ridică.)

FLORESCU: Dina... Vezi ce-i cu Dina. Unde-i Dina?

VLASE: Dina? A fost aici? (Abia atunci observă trupul Dinei, căzut îndărătul scării. O i, năuc, în brațe.)

DINA (deschide ochii): Ai venit... (Pauză mare.) Vlase, te rog... Leagă-mă. (Cu amândouă mâinile întinse, o leagă.) Ce bine... Ce bine e! (Cu greu.) La ce te gîndești?

VLASE (a înțeles că e pierdută; încet): Mă gîndeam... că eu n-am avut 16 ani... (Mai tare.) Și nici 17. (Mai tare.) Și nici 20! Mi-au fost furăți. Toată tinerețea mi-au furat-o! (Strigă.) Tu ai fi putut să mi-o aduci înapoi! (Furie.) Înapoi! Înapoi! Înapoi!

DINA (la capătul lumii): Ce spui?

VLASE (încet): Nimic. Îmi aminteam de mine. Nimic, nimic nu spun... Nimic...

DINA (stins): Bine. Mi-era teamă că-mi faci o declarație de dragoste, Vlase! (Încearcă să se ridice puțin.) Acolo... (arată spre interiorul casei) mergea el... E ceva... ceva care lămurește... totul... (Mina îi cade inertă. Vlase o leagă mereu.)

Intuneric

O LUMINARE PENTRU UN PĂCĂTOS

Un con de lumină peste casa de bani. În penumbră apare Cortez.

GHÉRASIM: Stai! Nu mai faci nici o mișcare. (Cortez s-a răsucit.)

CORTEZ: Cine ești?

GHÉRASIM: Ridică mâinile!

CORTEZ (se execută): Nu te vād. Ești cumva...

GHÉRASIM (r r): Multe fărâdelegi ai mai făcut! N-ai crezut în ceasul pedepsei cerești.

CORTEZ: Al... pedepsei cerești? (Pauză. Cu alt ton.) Tu ești acolo, Gherasime?

GHÉRASIM: Da.

CORTEZ (degajat, lasă mâinile jos): Și tocmai tu te-ai găsit să faci pe grozavul. În casa mea!

GHÉRASIM (amenințător): Stai locului!

CORTEZ: Niciodată să nu faci cuiva un bine! Ai uitat de cîte ori te-am ferit de pumnii lui Weinbach? Dar cînd ai primit ordinul verde? Cine te-a scăpat de front? Te-ai fi bălăcit în sînge, cu sfîntenia ta cu tot! Cine ți-a dat un locșor pentru odihnă în casa asta?

GHÉRASIM: Și nu ți-am slugărit destul pentru tot? Ți-am păzit casa zi, noapte, ca un cîine credincios...

CORTEZ: Gherasime...

GHÉRASIM: Te-am crezut om cinstit. Și-ai fost fariseu.

CORTEZ: N-am făcut nimic rău, Gherasime.

GHÉRASIM: Ai luat viața unui om. Și cui!

CORTEZ: Nu-i adevărat. A trebuit să-mi apăr fiica. Carne din carnea mea... Spune tu: așa ne pune domnul credința la încercare? De ce fata mea să moară, iar cel care a tras în ea să scape de glonțul meu răzbunător?

GHÉRASIM: N-a fost așa. Ne-a spus Florescu. Glonțul tău a ucis-o pe domnișoara Dina.

CORTEZ: Și l-ai crezut, Gherasime! Îi crezi pe oamenii ăștia care n-au Dumnezeu, mincinoși ca Iuda...

GHÉRASIM: Ei nu cred în Atotputernicul... așa e... Dar...

CORTEZ: Vezi? Și dacă e așa, dacă n-au nimic sfînt, nu-ți pătezi și tu sufletul, slujindu-i? Ai grijă de mîntuirea ta!

GHÉRASIM (oftează): Mă tulburi cu vorbele... (Pauză.) Mai bine te-ai duce...

CORTEZ: Bine. Plec, plec numai-decît. (Scoate o cheie și se apropie de casa de bani.)

GHÉRASIM: Nu umbla acolo. Pleacă!

CORTEZ: Numai puțin. Lasă-mă cîteva clipe. N-o să se bage de seamă.

GHÉRASIM: Pleacă!

CORTEZ (cheia se învîrtește în gol în broască): Să scot ceva, și plec. Na, dacă vrei, deschide tu. Nu vrei? (Febril.) Înăuntru sînt actele minei. Am un contract cu Weinbach: dacă mina nu intră în funcțiune pînă cîștigă nemții războiul, îmi trece mie

toate acțiunile. Ce broască afurisită !
Înțelegi, Gherasime ? Mina încă n-a
dat mangan... Și nici nu trebuie să
dea. Nemții mai au niște arme
secrete, cumplite...

GHÉRASIM (incet) : Cumplite....

CORTEZ : Da, și mina a mea o să fie,
a mea ! Și tu ai să fii omul meu
de încredere. Ai să ai de toate. Ne
îmbogățim. Munții ăștia din peri-
metru sînt plini de mangan, au mi-
nereu de zece ori mai bogat decît
rezervele minei. Și neamțul nici nu
știa. Minereul ăsta eu l-am desco-
perit — am aici harta ! Crezi că de-
geaba m-am înfundat aici ani de zile,
la capătul lumii ? ! Sînt bogat,
putred de bogat ! Mangan ! Mangan !

GHÉRASIM : Ce ne trebuie atîta man-
gan, ce să facem cu el ?... Doar nu-l
mîncăm...

CORTEZ : Nătărăule, ne trebuie banii,
nu manganul ! Minereul o să ne-adu-
că saci de bani. Războiul ăsta e
fleac pe lingă cel care o să vină...

GHÉRASIM (ingrozit) : Cum... alt răz-
boi ? Încă unul ?

CORTEZ (a reușit să deschidă casa) :
Sigur că da. Churchill se împacă a-
cuși cu Hitler, și împreună se nă-
pustesc pe bolșevici. Să vezi atunci...
De cînd aștept ziua aia. Altfel, de ce
m-aș fi îngropat în vîgăuna asta ? !
Manganul o să fie cerut ca piinea
caldă... Tot ce e armă o să aibă ne-
voie de el.

GHÉRASIM (cu o voce ciudată) : Iar
război ! Nu, bunul Dumnezeu n-o să
îngăduie una ca asta !

CORTEZ (a luat din casă niște hîrtii) :
Oamenii fac războiul, scumpule,
Dumnezeu îi binecuvîntează numai.
Rămii cu bine, Gherasime. Să știi
că mă țin de cuvînt. Cînd s-or în-
toarce nemții...

GHÉRASIM : Nu te mișca ! Aurul ți-a
mîncat omenia. (Cortez nu se oprește.)
Stai ! Că de nu...

CORTEZ : N-am să stau, și tu nu mă
poți opri.

GHÉRASIM (cu revolverul lui Vlase) :
E încărcat...

CORTEZ : ...dar tu nu poți trage. Nu
te lasă credința. Porunca întîii. Adio...

CANDREA (intrînd) : Vorbești cu cine-
va, sau mi s-a părut ?

GHÉRASIM : Bagă de seamă !

CANDREA : Parcă mai e cineva aici.
(Cortez se apropie pe la spate de
Candrea. Se aude un foc de armă.
Suspensie. După cîteva secunde, Cor-
tez se prăbușește. Candrea se întoar-
ce, îl vede, îi ascultă inima. Către
Gherasim.) Nu trebuia să tragi. Era
bine să-l prindem și să-l judecăm.

GHÉRASIM : Să-l judece Dumnezeu...
dacă există...

(Gherasim ia actele de la Cortez și i
le dă lui Candrea, apoi aprinde o lu-
minare la creștetul mortului.)

Întineric

E P I L O G

PE UNDE TRECE UN OM, SE CUNOAȘTE

Magazia, care acum servește și de birou. Are și telefon. Într-un colț atîrnă — memento — leagănul
Dinei. Vlase și Candrea vorbesc încet la masă. Cititu, în picioare, privește pe fereastră.

ONCIUC (de-afară, face apelul efeti-
vului minei) : Gheață ! Precu ! Kess-
ler ! Țicșa Ion ! Țicșa Dumitru !
Roșu ! Varașciuc ! (Oamenii răspund.)

CITITU : Nu am lovit în viața mea
un om cu altceva decît cu argu-
mente. Dar alea, tari. Acum însă,
dacă mi l-ați da pe mina mea pe
Mușama, cred că m-aș folosi cu plă-
cere de pumni. Ticălosul ! Va să
zică, în toată povestea asta, el a
fost slugă la doi stăpîni ?

VLASE : Nu, cu Sofronea nu avea
legături. Doar cînd Cortez a vrut

să-l prevină pe Sofronea de explo-
zie, i-a trimis prin Mușama nucile,
așa cum aveau înțelegere.

CANDREA : Nouă nuci. La ora nouă
să nu fie la mină.

CITITU : Acum e clar, dar dumneata
cum ți-ai dat seama atunci ?

VLASE : Nucile stricate m-au îndrep-
tat către zgîrcenia de pomină a lui
Cortez. Am înțeles că e vorba de
un cod. V-am izolat pe voi acolo,
ca să nu poată fi aprins fitilul, și
l-am ținut aici pe Cortez, ca să ve-
rific. Rezultatele s-au văzut.

CANDREA : Păcat că ne-a scăpat gură-dulce. A fugit, vulpoiul! Cred că Mușama abia așteaptă să împartă pușcăriile cu el.

VLASE : Cam asta-i. Dacă stai să te gîndești, ar mai fi multe de spus. *(Pe gînduri.)* S-ar putea să mai aveți situații grele. Orice s-ar întîmpla, nu lua nici o hotărîre pînă nu te sfătuiești cu oamenii.

CANDREA : Să ne scrii, Vlase.

VLASE : O să-ncerc. Între două atacuri, o să pun un petec de hîrtie pe fundul gamelei, și-o să scriu așa *(mimează silabisind)* : „Dragă Candrea și toți ceilalți. Aveți grijă de mina noastră ca de ochii din cap...” *(Alt ton.)* Fiindcă asta e principalul. Porunca întîi — cum ar spune Ghe-rasim.

CANDREA : Știm. Știm cu toții.

VLASE *(după un timp)* : E tîrziu. Trebuie să-mi strîng lucrurile.

CANDREA *(cu ironie)* : Da, că multe lucruri mai ai. *(Brusc.)* Cum rămîne cu Onciuc? Bătrînul arde de nerăbdare.

VLASE : Am vorbit la telefon. Cum terminați cu probarea funicularului, primul vagonet care pleacă încărcat cu minereu duce și cererea lui. Puneți-o într-o cutie.

CANDREA : Mai stai! E păcat să nu vezi și tu cum pleacă vagonetele...

VLASE : Tare mi-ar plăcea să văd... Dar încă nu mi s-a întîmplat să în-tîrzii cînd mă așteaptă o sarcină de partid. Și n-ar fi frumos să mă fac de rîs tocmai acum, la bătrînețe. Hai, ține aici! *(Candrea îl ajută să-și petreacă rucsacul. Intră Onciuc.)*

ONCIUC : Am venit numai să-ți zic drum bun. Du-te și bate-i bine! Vezi... *(E mișcat.)* Nici urmă să nu rămîie de ei. Cît pentru noi, aști-lalți, să n-ai grijă : scoatem noi man-ganul. Ai să primești cît o să ai ne-voie. O să-ți ajungă pînă la Berlin. *(Vlase îl îmbrățișează; bătrînul se smulge cu greu.)* Hai, hai, că mai stau și alții la rînd. Treci, Candreo! CANDREA : Să te întorci sănătos. *(Îl îmbrățișează.)*

(Vlase se îndreaptă spre Cititu cu gîndul să-l îmbrățișeze, dar acesta se sustrage, emoționat.)

CITITU : Te conduc puțin.

(Vlase privește încet împrejur.)

CANDREA : Ai uitat ceva? *(Privirea lui Vlase se oprește asupra leagă-nului.)*

VLASE : N-am uitat nimic.

(Cei doi se duc spre fereastră, Vlase se apropie încet de leagăn și-l împin-ge o dată ușor, apoi a doua oară mai puternic. Cînd pleacă din scenă, pare puțin îmbătrînit. Cititu iese după Vla-se. Leagănul se balansează un timp. Scurtă pauză.)

FLORESCU *(năvălește cu sacul, pe care-l știm de la prima sa apariție, în mină)* : Vlase! Unde-i Vlase? A plecat?

CANDREA *(întorcîndu-se)* : A plecat. FLORESCU : Mă duc după el. Trebuie să fiu cu el.

CANDREA : Nu trebuie să pleci, e ne-voie de tine aici.

FLORESCU : Înțelege, locul meu e acolo, lingă Vlase, pe front, în luptă!

(Se îndreaptă spre ușă, dar Candrea e mai rapid, îi barează calea.)

CANDREA : Și aici e front, luptă.

FLORESCU : Parcă vorbesc unui zid! Ți-am spus de o sută de ori : vreau să plec pe front. De ce nu vrei să mă înțelegi?!

CANDREA : Nu că nu vreau, nu pot. Vlase a primit sarcină de partid să plece pe front. Locțiitor politic. Tu, nu. E nevoie de tine aici. Ai învățat mineritul la facultate...

FLORESCU *(furios)* : Dar n-am termi-nat studiile!

CANDREA : Nici un bai! Poți să în-locuiești, pînă una-alta, un inginer. Gata. Vorbă lungă, sărăcia omului!

FLORESCU *(trîntește un scaun)* : Tîm-pit sînt eu că cer voie. Plec singur.

CANDREA *(aspru)* : N-ai să pleci!

FLORESCU : Ba da! Ba da! Plec chiar astăzi!

CANDREA : Chiar astăzi, în primul vagonet care merge la oraș, o să fie minereu, și încă ceva. Funicularul va duce la oraș și cererea de intrare în partid a lui Vasile Onciuc.

FLORESCU *(nesigur)* : Și ce-i cu asta?

CANDREA : Este! Este voința partidu-lui, unitatea lui. Știi ce-i aia granit, sau nu știi? Numai așa învingem. Dușmanii au arme, lagăre, ziare, a-genți, bani, tot ce vrei. Noi nu avem decît încrederea în biruința ideii no-astre și disciplina partidului. Știi ce-i aia disciplină? Fără mofturi! Fără

faoane! Fără pretenții! Îțiiei locul în rînd și lupti. (O pauză bine plasată.) Dar poate că degeaba-ți vorbesc? (Plecă de lingă el.) Poate că tu nici nu te gîndești să intri vreodată în partidul nostru... E mai bine să știm de pe acum cu cine avem de-a face.

(Florescu a pus mîna pe telefon, vrea să învîrtească manivela, dar un zgomot venit de-afară îl oprește. Se aud niște urale.)

CITITU (intrînd emoțional): A pornit... A pornit... funicularul! (Pauză.)

CANDREA (lui Florescu): Ei, telefonază, ce stai? Spune-le că vrei să pleci! (Florescu îl privește umilit, în tăcere.)

CITITU (privind pe fereastră): Uite vagonetul funicularului... cum zboară pe cablu. O imensă lebădă neagră plutind în apele azurului. Un fulg de sute de kilograme planînd deasupra munților sălbatici. O năluca stranie...

CANDREA: Ce te-a găsit?

CITITU: Sînt într-o dispoziție poetică.

CANDREA: Așa zi-i? Făi, după mine, cea mai mare poezie e că manganul ăsta din vagoane ne ajută să le dăm la cap fasciștilor.

CITITU: Da, ai dreptate, e război...

CANDREA: Și după război e bun manganul. Piatra asta neagră pentru care ne-am scos sufletul înseamnă oțel. Și de oțel e nevoie peste tot cînd ridici țara din dărîmături: la construcții, la căile ferate, în uzine. (Sună telefonul.)

FLORESCU (ridică receptorul): Da... mina. Nu, nu, a plecat. De vreo jumătate de oră... Florescu... nu, eu nu... tovarășul Candrea ne conduce acum! (Îi întinde receptorul lui Candrea.)

CANDREA: Da, eu! (Fața-i exprimă mare încordare.) Da, da... așa... da... și cît timp? Da... Bine, n-o să-i lăsăm... Cît va fi nevoie! (Închide telefonul.) Cititule, cheamă oamenii aici.

(Cititu iese și se reîntoarce, după o mică pauză, cu cîțiva oameni. Apoi vin, pe rînd, și restul muncitorilor.)

ONCIUC: Ce s-a întîmplat, Candrea?

CANDREA: E lată, fraților. Vine spre mină un scriptolog de la Prefectură, un țărănist, cu niște jandarmi. Vor să închidă mina.

ONCIUC: Numai pe lumea ailaltă o să poată!

DUMITRU ȚICȘA: Da' ce zice delegatul ăla? De ce vrea s-o închidă? ION ȚICȘA (desfăcînd leagănul și agîtînd frînghia):

Delegat ca delegat,
Dar zic zău: bun de legat!

CANDREA: De ce? Cică, n-a fost luată în primire legal, cu inventar în regulă. Parcă de hîrtogărie ne-a ars nouă aici! Ce facem, îi lăsăm să închidă mina?

ONCIUC: Le închidem noi gura, cu steril...

FLORESCU: Și atunci, tovarășe Candrea, concret, ce facem?

CANDREA (diplomat): Păi ție ce-ți pasă, tu pleci de aici!

FLORESCU: Îți arde de glumă. Deloc nu vrei să mă ierți...

CANDREA (mulțumit): Bine, uitați-vă. Tovarășii de la partid au zis să-i ținem în loc pînă vorbesc ei cu Bucureștii și fac să se revină asupra ordinului. Dacă nu, or să ne vină într-ajutor. Mina nu se va opri.

GHEATĂ: Care va să zică, tot nu sîntem lăsați să ne vedem de muncă.

ONCIUC: N-ați înțeles cum devine cu politica?

BODÎNCĂ: Am cam înțeles. Vor să-nchidă mina ăia de la București.

ONCIUC: „Ăia”. Nu așa, măi frate. Aici e vorba de reacționarii din guvern. Ia bagă tu de seamă. Nu vor să tragă nici un glonte împotriva fasciștilor, asta-i limpede; dar de ce? BODÎNCĂ: Ei, ia să te aud, moșule: de ce?

ONCIUC: Fiindcă au nevoie de gloanțe împotriva poporului. Asta e. Așa că vor să închidă mina. Dar partidul nostru comunist ne spune: voi, muncitorii, ați blocat înainte gale-riile...

CANDREA: ...ca să loviți în hitleriști...

ONCIUC: ...acum, deschideți-le...

CANDREA: ...tot ca să loviți în ei! Și în cozile lor de topor!

ION ȚICȘA (străduindu-se să pară serios): Vi s-a urcat democrația la cap, ai? Vă țineți de politică, ai? Cum ați îndrăznit să deschideți singuri mina? Fără despoziție de la centru? Da' unde vă treziți? Trebuia mai bine să așteptați cînd o veni domnu' prefect, cu tîrnăcopu', pe la toate gurile, să le desfundem... De ce n-ați avut răbdare? Azi-mîine, vine și el...

PAVLIIA: Venea el și azi, numai nu l-a lăsat muiera. Că zicea că se

schimbă vremea și face reumă la turloaie!

DUMITRU ȚICȘA: Mor de ris, măi fraților, zău așa. Lăsați-o dracului de glumă.

CANDREA: De ce s-o lăsăm? Glume proaste fac ăia care cred că mai închidem noi mina. *(Cu toată seriozitatea.)* Să-și ia gândul!

BODINCĂ: După ce am pornit-o așa greu... *(Oftează.)*

CANDREA: Tocmai de-aia. Cititul, uite ce este: noi stăm aici și nu dăm mina, orice-ar fi. S-ar putea să iasă și cu puțină bătaie, mai știi... Așa că, dacă vreți, tu și cu Chipăilă puteți pleca.

CITITU: Nu, maestre, am învățat și noi ceva din tot ce s-a petrecut aici. Dacă e să ne rupem de trecut, apoi să pîrîie zdravăn. *(Chipăilă aprobă fiecare cuvînt.)*

CANDREA: Bine zis! Tovarăși, n-avem vreme de mîting. Ce mai vorbă lungă: nu-i lăsăm! A plecat primul vagonet cu minereu, și cu vagonetul a plecat și cererea de intrare în partid

a lui Onciuc. O să plece și alte vagonete.

ION ȚICȘA *(întinde o hirtie)*: Și să plece și o cerere a mea.

CANDREA *(ia hirtia)*: Bine, Ioane. Și a ta.

FLORESCU *(încet)*: Într-o zi, o să mă apropii și eu de vagonet. Am să scot și eu de la piept...

(Eventual, pe această replică, se ridică la pod elementele de decor reprezentînd magazia, în așa fel încît actorii să rămînă în piața pe care o știm din prolog. O mișcare: toți cei aflați în piață se string zid în jurul lui Candrea.)

CANDREA: Păcat că nu e aici Vlase, să fi văzut cum a plecat vagonetul. Nu-i nimic! Doar nu e ultimul, ci de-abia primul vagonet. Și pot să vină toți delegații trecutului din lume, că vagonetele or să meargă mereu, tot mai multe și mai pline. Dacă au pornit motoarele, nu se mai opresc.

C O R T I N A

București, decembrie 1960 — septembrie 1961.